Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 18 март, 1978 шу. ● № 33 (5855). ● Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТАШ — ЧССР ТУРПАЛАШ

КПЧ ЦК Президиумен ЧССР правительстван предложенегІа ЧССР Президента новкъоста Густав Гусака «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца дунен халкъашта юкъерча экипажаца толаме космически никъ барахи цу хана денал а турпалал а гойтарахи летчикашта-космонавташта СССР гражданашта новкъосташта Ю. В. Романенкона, Г. М. Гречкона, А. А. Губаревна «ЧССР Турпал» яха сийлен цІи еннай.

(ТАСС).

ДЕНАЛИ ТУРПАЛАЛИ ГОЙТАРАХ

КПЧ ЦК Президиумен ЧССР правительстван предложенегІа ЧССР Президента новкъоста Густав Гусака «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца дунен халкъашта юкъерча экипажаца толаме космически никъ барахи цу хана денал а турпалал а гойтарахи космонавта-тохкамхочоа новкъоста Ремек Владимира «ЧССР Турпал» яха сийлен цІин «ЧССР летчик-космонавт» яха сийлен цІин еннай.

(ТАСС).

ПРОЕКТ

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика КОНСТИТУЦИ (Керттера Закон)

В. И. Ленин керте а волаш Коммунистически парте кулгалца Россе болхлошеи ахархошеи яьча Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце капиталистийи помещикийи Іаьдал дІададьккхад, пролетариата диктатура оттаяй, хьаний Советски пачхьалкхе — революцеиа карагІдьынараш лорадара, социализми коммунизми хьалъяра керттера герз.

РСФСР кхыча советски республикашца цаІ йолча союзни пачхьалкхене — ССР Союзе вІашагІкхетаро овлан тІара социально-экономически эргалонаш яра, социализм хьалъяран цунна карагІдьннараш лорадаран мехка халкъий низаши тоффонаши алсамъяьхар.

Коммунистически парте кулгал а деш советски халкъо кхоллама гІулакхаш дарах СССР хьалъяьй дегІаена социалистически общество — шийна чухь хІама хьакхолла доккхий низаш дола, халкъа хьал-торои культуреи хадданза айлуш, болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце йохаргйоаца барт-цхьоагІо чІоагІлуш йола бокъонца паргІата болча къахьегача наьха общество.

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика советски халкъа пачхьалкхен цхьоагІо хьагойташ, коммунизм цхьана хьалъяра деррига къамаши народносташи кхотадеш йолча Советски Социалистически Республикай Союза юкъера цхьатарра бокъо йола республика я.

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика халкъо, Іилман коммунизма идеяш кулге лувцаш, дерригача советски халкъах дІакъаста йиш йоаца дакъа ше лоархІаш, 1918 шерарча РСФСР Конституце, 1925 шерарча РСФСР Конституце, 1937 шерарча РСФСР Конституце идеяши принципаши дІахо хьош а СССР общественни строяи политикаи лардаш дІачІоагІъяьча, гражданий бокъонаш. паргІатонаш, декхараш, халкъа юкъара социалистически пачхьалкхе вІашагІйоллара принципаши цо де лерхІараши оттадаьча ССР Союза Конституцега (Керттерча Законага) хьежжа тІа а эц дІа и кхайкаю е Конституци.

І. РСФСР ОБЩЕСТВЕННИ СТРОЯИ ПОЛИТИКАИ ЛАРДАШ

Корта 1. ПОЛИТИЧЕСКИ СИСТЕМА.

Статья 1. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика — республика болхлой, ахархой, интеллигенце, дерригача къамийи народностийи къахьегамхой лоІами хьашташи хьагойташ йола дерригача халкъа юкъара социалистически пачхьалкхе.

Статья 2. Деррига Іаьдал халкъа кара да РСФСР-е.

Пачхьалкхен Іаьдал РСФСР политически лард йолча халкъа депутатий СовсташкагІолла чакхдовх халкъо.

Еррига вож пачхьалкхен органаш халкъа депутатий Советаша тІахьожам лоаттабеши царна отчет луши я.

Статья 3. Советски пачхьалкхе вІашагІйоллари цун гІуллакхащи демократически централизма принципага хьежжа лелаш да: пачхьалкхен Іаьдала ерриге органаш лохера денз лакхе яллалца хоржаш хилар, уж халкъа отчет луш хилар, лакхелаттача органаша яь решенеш кхоачашъе лохелаттараш декхарийла хилар. БІарчча цхьа кулгал моттигашкарча инициативацеи творчески хьинарцеи, хІара пачхьалкхен органи кулгалду сагн шоашта тІадиллача гІулакха хьалхара бехктокхаме хиларца цхьана тарду демократически централизмо.

Статья 4. Советски пачхьалкхено, цуи ерригача органаша социалистически законноста ларда тІа леладу шоай гІулакхаш, правопорядок, общества хьашташ, гражданий бокъонаши паргІатонаши лораелга Іалашду.

Пачхьалкхени общественни организацеш, кулгалду нах декхарийла ба СССР Конституцеи, РСФСР Конституцеи, советски законашеи яхар кхоачашде.

Статья 5. Пачхьалкхен вахара лоархІамегІа дола дешаш дерригача халкъага дувцийта а хІаьта иштта дерригана халкъага голосовани (референдум) яйта я увттаду.

Статья 6. Советски обществана кулгалдуи лостам телеи низ, цуи политически система, пачхьалкхени общественни организацей дог да Советски Союза Коммунистически парти, халкъа духьа яхаши халкъа гІулакх деши я КПСС.

Марксистско-ленински хьехамца кийчъешна йолча Коммунистически парте белгалъю общество дегІаухаргйола генеральни перспектива, СССР чурчеи арахьарчеи политика никъ, советски халкъо хІама хьакхоллаш беча сийлахь-боккхача балха кулгалду, коммунизм котъяккхар духьа советски халкъо лоаттабу къовсам плана боарамагІа, Іилман ларда тІа нийсбеш лелабу.

Шоай гІулакхаш СССР Конституце доазонел чухьа леладу ерригача партийни организацеша.

Статья 7. Профессиональни союзаша, КагирхоИ Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союзо, кооперативнии кхычеи общественни организацеша шоай уставной декхарашка хьежжа дакъа лоац пачхьалкхени общественни гІулакхашта довл деча, политически, боахама социально-культурни дешаш къестадеча.

Статья 8. Къахьегама коллективаша дакъа лоац пачхьалкхени общественни гІулакхаш дувцачеи къестадечеи, производстванеи социально дегІаахаран планировани еча, кадраш кийчъечеи балхаш тІа дІанийсъечеи, предприятештеи учреждештеи доал дара, къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара, производство дегІайоалае а хІаьта иштта социально-культурни гІулакхашта а материальни поощрени е а лаьрхІача средствасх пайда эцара дешаш дувцачеи.

Къахьегача коллективаша социалистически яхь дегІакхувл, балха толашагІа йола методаш дІайоаржаяра, къахьегама дисциплина чІоагІъяра гІоду, шоай членаш коммунистически нравственноста уйланца хьалкхебу, цар политически сакхетам, культура, профессиональни квалификаци лакхъяра йоакхо ю.

Статья 9. Советски общества политически система дегІаахара керттера лостам ба социалистически демократи дІахо йоаржаяр: обществаи пачхьалкхени гІулакхашта доал деча юкъе гражданаша тІа-тІа шерагІа дакъа лацар, пачхьалкхен аппарат эргайоахаш тоаяр, общественни организацей хьинар лакхдар, халкъа тІахьожам чІоагІбар, пачхьалкхени общественнии вахара правови лард чІоагІъяр, долаш дола хІамаш шерра дІадовзийтар, общественни уйлан хадданза учет лелаяр.

Корта 2. ЭКОНОМИЧЕСКИ СИСТЕМА

Статья 10. РСФСР экономически система лард я пачхьалкхени (дерригача халкъа) колхозно-кооперативнии доалахьеи кепара производства средствашта оттаяь социалистически доалахье.

Иштта социалистически доалахье я шоай уставной декхараш кхоачашдара профсоюзнии кхыча общественнии организацешта хиланза яргйоаца цар хІамаш а.

Пачхьалкхено социалистически доалахье лора а ю, из ебаяра эша хьалаш вІаштІехьа а доах.

Цхьанне а бокъо яц ше вІаьхий хилар духьа е кхыча алхха шийна йолча гІойлеи духьа социалистически доалахьенах пайда эца.

Статья 11. Пачхьалкхен доалахье — дерригача советски халкъа юкъара рузкъа, социалистически доалахьен керттера форма.

Алхха пачхьалкхен доалахьа да: лаьтта, цун чепаш, хий, хьунаш. Пачхьалкхен кара я промышленностера, гІишлошъечара, юрта боахамера производства керттера средстваш, транспортеи бувзамеи средстваш, банкаш, пачхьалкхено вІашагІъехкача торгови, коммунальни, кхыча предприятей хІамаш, городерча чуІеча цІеной керттера фонд, хІаьта иштта пачхьалкхен декхараш кхоачашдара хиланза яргйоаца кхыйола хІамаш.

Статья 12. Колхозийи кхыча кооперативни организацейи, цар объединеней доалахье я производства средствашн цар уставной декхараш чакхдахара царна хиланза яргйоаца кхы тайпа имуществои.

Колхозашкара даьтта мах боацаши йилла ха йоацаши леладе царна тІачІоагІду.

Пачхьалкхено гІоду колхозно-кооперативни доалахье дегІайоалаяран пачхьалкхенчоа из гаргайигаран.

Колхозаш, лаьттах пайда эцаш бола кхыбараш а санна, деккарийла я лаьттах эффективно пайда эца, из хьурмат деш леладе, цун беркат алсамдаха.

Статья 13. РСФСР граждании шо-шоай доалахьен лард я къахьийга хьатІаденар. Шоай доалахьа хила йиш я цІагІа леляю, шоай гІулакха, паргІатонна, коа тІарча гІоина болча боахама лелаю хІамаш, чуІа цІа, къахьийга кходаь рузкъа. Граждании шо-шоай доалахьара хІамаш а уж тІехьенга кхачара йола бокъо а пачхьалкхено лораеш я.

Гражданаша пайда эцаш лелае йиш йолаш я Законо оттаяьча порядкагІа гІоина бола боахам (доахаи а коа тІара оалхазараш а тІехьа) лелабара, сомий беши хаьс беши лелаяра, хІаьта иштта хІаране ши-шийна лаьрхІа чуІе цІеноиш хьалдара телаш йола лаьттан участкаш. Шоашта еннача лаьттан участкех лерттІа пайда эца декхарийла ба гражданаш. ГІонна бола боахам лелабара гражданашта новкъостал ду пачхьалкхенои колхозашеи.

Граждании шоай доалахьа йола е цар пайда эцаш лелаю хІамаш, къа ца хьегаш тІайоагІа доходаш яхара гІодеш, общества хьашташта зене пайда эцаш хила йиш яц.

Статья 14. Общественни рузкъа алсамдоаккха, халкъа а хІара советски сага а хьал-торо лакхъю хьаст ба эксплуатацех мукъабола советски наьха къахьегам.

«ХІаранегара — хьинарга хьежжа, хІаранена — къахьегарга хьежжа» яхача социализма принципагІа пачхьалкхено тІахьожам лоаттабу къахьегамеи потребленен боарама. Цо белгалбу налог тоха йоагІача доходашта еттача налога боарам.

Обществана болча пайдана къахьегарой цунах хьахулараше белгалдоах обществера сага гІулакхаш. Пачхьалкхено, материальнии моральнии стимулаш цхьана тар а еш, новаторство, балхацара творчески гІулакхаш мога а деш, гІоду къахьегамах советски сага вахара эггара хьалха хиланза даргдоаца хІама дара.

Статья 15. Социализме общественни производства эггара керттера лерхІар — наха тІа-тІа дукхагІа эшаш хулача материальнии духовнии хІамашца биззагІа кхоачамбар.

Къахьегамхой творчески хьинарах, социалистически яхьах, Іилма-технически прогресса карагІдаьннарех ког гІортолга а еш, экономикана кулгалдара формаши методаши эргайоахаш тоа а еш, пачхьалкхено Іалашду къахьегама овсарле айелга, производства эффективности балха дикали лакхъелга, халкъа боахам хадданза, плана боарамагІа, боагІ-боагІача тайпара дегІаухилга.

Статья 16. РСФСР экономика СССР территоре тІа-общественни производство, рузкъа дІа-юха декъареи хувцареи дерригадоакъош чулоацаш йола халкъбоахама бІарччача цхьан комплекса чудоагІа дакъа да.

Экономикана ду кулгал экономическии социальнии дегІаахаре пачхьалкхен планий ларда тІа леладу, отраслевии территориальнии принципаш теркал а еш, централизованнии кулгал боахам лелабеца инициатива гойтеи предприятеш, объединенеш, кхыйола организацеш шоай мукъагІа хиларца цхьана тар а деш. Цу хана хьинаре пайда эц боахама расчетах, пайдах, себестоимостах, кхыйолча экономически рычагехи стимулехи.

Статья 17. РСФСР-е Законага хьежжа кустарно-ремесленни промыслай, юрта боахама, бахача наха бытовой гІулакхаш дара даькъе индивидуальни гІулакхаш а хІаьта иштта алхха граждании шоайи цар дезалхойи къахьегама ларда тІа кхы тайпа къахьегама гІулакхаш а леладайт. Индивидуальни къахьегама гІулакхаш нийсду пачхьалкхено, общества хьашташта царех пайда эцилга Іалаш а деш.

(ДІахододар 2-чен 3-чен оагІош тІа).

«САЛЮТ-6»—«СОЮЗ» ЯХА ОРБИТАЛЬНИ ІИЛМА-ТОХКАМА КОМПЛЕКС ЙІАЬХХАЧА ХАНА СИГАЛА ЛЕЛА КИЙЧЪЕЧА А ИЗ ЧАКХДОАККХАЧА А ДАКЪА ЛАЬЦАЧА ІИЛМАХОШКА, КОНСТРУКТОРАШКА, ИНЖЕНЕРАШКА, ТЕХНИКАШКЕИ БОЛХЛОШКЕИ, ЕРРИГАЧА КОЛЛЕКТИВАШКЕИ ОРГАНИЗАЦЕШКЕИ

советски космонавташка новкъосташка Ю. В. РОМАНЕНКОГА, Г. М. ГРЕЧКОГА, В. А. ДЖАНИБЕКОВГА, О. Г. МАКАРОВГА, А. А. ГУБАРЕВГА, чехословацки космонавтага В. РЕМЕКАГА

Деза доттагІий!

Дерригача Лаьттан тІара нах чІоагІа уйла тІаяхийта хьожаш хилар борта тІа советскии чехословацкии космонавташ болх беш хиннача «Салют-6» — «Союз» яхача советски орбитальни Іилма-тохкама комплекса йІаьххача хана сигала баьча наькъага.

Советски космонавташа Романенко Юрен Гречко Георген космонавтика исторе лаьттан юхерча космически ара эггара бІаьхагІа бола, 96 ден-бус никъ бир. Из никъ беш толаме чакхдаьккхар космонавташ космосе арабовлга, ши экспедици йоагІилга, «Прогресс-1» яхача мухь кхухьача автоматически кема гІонца станцена доагорца дозаправка елга.

Пхе дийнахьа орбитальни комплекса тІа космонавташца ни. Ю. В. Романенкоцеи Г. М. Гречкоцеи цхьана болх беш хилар «Союз-27» яхача космически кема экипаж — космонавташ ни. В. А. Джанибекови О. Г. Макарови.

Космонавтика исторе эггара хьалха орбитальни комплекса тІа хьалийгар дунеи халкъашта юкъера экипаж — СССР летчик-космонавт А. А. Губареви ЧССР гражданин В. Ремеки. Цуи борта тІа ворхІ дийнахьа болх бир цо.

Космонавташа «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплекса тІа болх баьча хана кхоачашъяьй шерра Іилма-технически программа. Астрофизически, медико-биологически, технологически, геофизически тохкамаш даьд. Лаьттан Іалама ресурсаш Іомаяра духьа лаьттан тІехьнахьенгеи Дунен океана акваторегеи хьажарахи сурташ дахарахи хьаккхьчад дукха Іилман хоамаш. Советски Союзеи Чехословакеи Іилмахошеи специалисташеи кийчъяь хинна массехк эксперимент цхьана чакхъяьккхай.

Социалистически мехкий космонавташа цхьана полеташ яро «Интеркосмос» программе дакъа лоацача мехкаша машара лаьрхІа планагІа космически аренна тохкамаш дараи пайда эцараи керда хан-юкъ хьаелл. Социалистически содружества мехкий Іилмахошеи космонавташеи вІаши цхьана гІулакхаш леладар социалистически мехкашта юкъе вежарашха гІулакхаш хилара дола къаьгга тешал да.

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни комплекса экипажо йІаьххеи чоалханеи йола Іилмани экспериментальнии программа толаме кхоачашъяр космически аре машара лаьрхІа тохкилгеи цох пайда эцилгеи ма-могга дегІадоаладе аьина йола КПСС XXV съезда решенеш чакхйоахача юкъедихьа керда доккха дакъа да.

Советски Союза Коммунистически парте Централи Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тІара даькъала ду шо, деза новкъостий Романенко Юрий Викторович, Гречко Георгий Михайлович, Джанибеков Владимир Александрович, Макаров Олег Григорьевич, Губарев Алексей Александрович, Ремек Владимир задани тІехдика кхоачашъярца.

ЧІоагІа даькъала бувц оаха «Салют-6» яха станци, «Союз-26», «Союз-27», «Союз-28» яха транспортни кемаш, «Прогресс-1» яха мухь кхухьа кема кийчделга, сигала дохийтилга, никъ белга Іалашдаь космодромеи, лаьттан тІарча командно-измерительни пунктайи, форда кемайи Іилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, болхлой, специалисташ, еррига коллективаши организацеши.

Тхона лов, деза новкъостий, Іилмеи техникеи ерригача адамленна долча беркате дІахьалхаяхьара духьа космически аре тохкача оаш керда толамаш дахар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Летчика-космонавта нов. Ю. В. Романенкона Советски Союза Турпала цІи яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца йІаьххача хана толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха медали дІа а луш **Советски Союза Турпала** цІи лойла летчика-космонавта нов. **РОМАНЕНКО** Юрий Викторовича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

Нов. Ю. В. Романенкона «СССР летчик-космонавт» яха цІи яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца космически никъ барах «СССР летчик-космонавт» яха цІи лойла нов. **РОМАНЕНКО** Юрий Викторовича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

Советски Союза Турпала СССР летчик-космонавта нов. Г. М. Гречкона Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха шоллагІа медали яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца йІаьххача хана толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха шоллагІа медали лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. **ГРЕЧКО** Георгий Михайловича.

Советски Союза Турпала нов. Г. М. Гречко денал дола гІулакх белгал а доаккхаш турпал ваьча моттиге бронзови бюст йогІийла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

Летчика-космонавта нов. В. А. Джанибековна Советски Союза Турпала цІи яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха медали дІа а луш **Советски Союза Турпала** цІи лойла летчика-космонавта нов. **Джанибеков** Владимир Александровича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

Нов. В. А. Джанибековна «СССР летчик-космонавт» яха цІи яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца космически никъ барах «СССР летчик-космонавт» яха цІи лойла нов. **ДЖАНИБЕКОВ** Владимир Александровича.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

Советски Союза турпала СССР летчика-космонавта нов. О. Г. Макаровна Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха шоллагІа медали яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха шоллагІа медали лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. **Макаров** Олег Григорьевича.

Советски Союза Турпала нов. О. Г. Макарова денал дола гІулакх белгал а доаккхаш турпал ваьча моттиге бронзови бюст йогІийла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. А. А. Губаревна Ленина ордени «Дошо седкъа» яха шоллагІа медали яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи Советски Союза Турпала, СССР летчика-космонавта нов. **ГУБАРЕВ** Алексей Александровича **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха шоллагІа медали лойла.

Советски Союза Турпала нов. А. А. Губаревна карагІдаьнна денал дола гІулакх белгалдоаккхаш турпал ваьча моттиге бронзови бюст оттайойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

ЧССР гражданина космонавта-тохкамхочоа Ремек Владимира Советски Союза Турпала цІи яларах дола
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Іилма-тохкама комплексаца толаме космически никъ барахи цу хана къонахчали турпалали гойтарахи **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха медали луш **Советски Союза Турпала** цІи лойла ЧССР гражданина космонавта-тохкамхочоа **Ремек** Владимира.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1978 ш., 16 март.

ПРОЕКТ

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика КОНСТИТУЦИ (Керттера Закон)

Статья 18. ХІанзарча а хьатІахургдолча а ноахалий хьаштаашта лаьрхІа РСФСР-е динза даргдоаца гІулакхаш ду лаьттен цун ченаши, хин ресурсаш, тІайоален са доаллен хІамаш лораяра а Іилман ларда тІа, лерттІа царех пайда эцара а, фои хийн цІена лоаттадара, Іалама рузкъа дебаделга Іалашдаран сага гонахьара Іалам тоадаран.

Корта 3. СОЦИАЛЬНО ДЕГІААХАРИ КУЛЬТУРЕИ

Статья 19. РСФСР социальни лард я йохаргІоаца болхлой, ахархой, интеллигенце цхьоагІо.

Паччахьалкхено гІоду общество социально цхьан тайпара хулга чІоагІдара — классови башхалонаш, городан юртан, хьалкъалцеи физически хьегача къина юкъера дикка йоккхий башхалонаш дІаяхара. СССР дерригa къамаши народносташи массе оагІорахьара дегІаккхувларан гаргадигаран.

Статья 20. «ХІаравар паргІатта дегІаахар берригаш а паргІатта дегІаахара эша хьал да» яхача коммунистически идеалага хьежжа паччахьалкхено лаьрхІа шийна хьалхашка оттаду гражданаша шоай творчески низаш, хьинар, говзалаш тІаерзаяра, саг массе оагІорахьара дегІавоалавара йола реальни торонаш шеръелга.

Статья 21. Паччахьалкхено йоакхо ю къахьегама хьалаш тоадарен из лорабарен, Іилман ларда тІа из вІаштІехьбаккхара, хала физически болх халкъа боахама дерригача доакъошкарча производственни процессашта комплексни механизацин автоматизацин яра ларда тІа кІезигбарен хІаьта дІахо йодача хана цІенбаь юкъера дІабаккхарен.

Статья 22. РСФСР леррагІа чакхйоах юртбоахама къахьегам индустриальничоа тара лостабара, юрташка халкъа образоване, культура, унахцІено лораяра, торговлеи общественни кхачани, бытовой гІулакхаш дара а, коммунальни боахама а учрежденей сеть шеръяра, юртех дика кийчъяь поселкаш яра программа.

Статья 23. Паччахьалкхено лораагІа цо боаккхаш чакхбоах къахьегамхой къахьегамах телача маьха, реальни доходий боарам къахьегама овсарле лакхъяларга хьежжа лакхбара тІаберзабаь никъ.

Советски наха эшаращца биззагІа кхоачамбара духьа общественни потреблене фондаш вІашагІьехк. Общественни организацешен къахьегача коллективашен шерра дакъа а лоацаш, паччахьалкхено Іалашду уж фондаш йоккхагІа хулгеи нийсхоица дІа-юха екъилгеи.

Статья 24. РСФСР болх беши дегІаухаши я унахцІено лораяра, социальни Іалашон, торговлеи общественни кхачани, бытовой гІулакхаш дара а коммунальни боахама а паччахьалкхен системаш.

Бахача наха гІулакхаш дара массе даькъе кооперативни кхыча общественнии организацеша леладу гІулакхаш могаду паччахьалкхено. Цо гІоду массови физически культуреи спорти дегІайоалаяра.

Статья 25. Гражданашта юкъаробразовательнии професснональнии кийчо Іалашъеш, кагирхошта коммунистически кхетам балара, уж духовнои физическии дегІаккхувлара, къахьегамеи общественнии гІулакхашта кийчбара гІулакх деш йола халкъа образоване бІарчча цхьа система йолаш а эргайоахаш тоаеш а я РСФСР-е.

Статья 26. Обществана эпарга хьежжа паччахьалкхено Іалашду планагІа Іилма дегІаухилгеи Іилман кадраш кийчъелгеи, Іилман тохкамех-хьахиннараш халкъа боахамеи вахара кхыча доакъошкеи юкъекхухьилга вІаштІехьдоах.

Статья 27. Паччахьалкхено йоакхо ю общества духовни рузкъа лорадара, дебадара, советски наха нравственнии эстетически кхетам балар духьа цунах шерра пайда эцара, цар культурни боарам лакхбара. РСФСР-е чІоагІа могаду профессиональни искусствои халкъа художественни творчествои дегІаккхувлар.

Корта 4. АРАХЬАРА ПОЛИТИЧЕСКИ ГІУЛАКХАШИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДАЬХЕ ЛОРАЯРИ

Статья 28. Арахьара политически гІулакхаш леладеш РСФСР кулгал лувц СССР Конституце оттадаьча арахьарча политика де лерхІараш, декхараш, принципаш,

РСФСР-е тІема пропаганда законо йийхка я.

Статья 29. СССР Конституцега хьежжа социалистически Дай-мохк лорабар паччахьалкхен лоархІамегІарча функцеех лоархІаш а дерригача халкъа гІулакх а да.

Социализмана карагІдаьиннараш, советски халкъа маьрша къахьегам, паччахьалкхен суверенитети территориальни бІарччали лораяра СССР Герзашцара Низаш вІашагІ а дехкад, массава а тІема гІулакх де декхарийла а ваьв.

Халкъа хьалханикара СССР Герзашцарча Низий декхар — социалистически Дай-мохк тешшаме лорабар, моллагІча агрессора сихха юха хІама тоха тешам а хулийташ тІема гІулакха массаза а кийча хилар.

Статья 30. РСФСР-о дакъа лоац мехка кхерамзлеи оборонни низи Іалашбеча, СССР Герзашцара Низаш мел эшачунца кийчдеча.

Мехка кхерамзле Іалашъяреи цун оборонни низ чІоагІбареи даькъера паччахьалкхен органий, общественни организацей, кулгалдеча наьхен гражданийн декхараш ССР Союза законодательства белгалду.

II. ПАЧЧАХЬАЛКХЕИ САГИ

Корта 5. РСФСР ГРАЖДАНСТВО. ГРАЖДАНИЙ ЦХЬАТАРРА БОКЪОНАШ ХИЛАР

Статья 31. СССР-е оттаьча бІарчча цаІ йолча союзни гражданствага хьежжа РСФСР хІара гражданин СССР гражданин ва.

Советски гражданство тІаэцареи дІаниккхареи бахьанаши порядоки СССР гражданства хьакъехьарча Законо увттаеш я.

РСФСР территоре тІа кхыча союзни республикай граждании РСФСР гражданий санна бокъонаш я.

Доазол дехьа РСФСР гражданаш Советски паччахьалкхено лорабеши гадоаккхаши ба.

Статья 32. РСФСР гражданаш закона хьалхашка цхьатарра бокъонаш йолаш ба, баьина моттиг, социальнии имущественнии хьал, къами расеи, кхал е маІа, образовани, мотт, дынацара гІулакх, леладеча гІулакхий тайпеи хьисапи, бакха моттиг, кхыдола гІулакхаш цар миччa бесса дале а.

РСФСР гражданашта цхьатарра бокъонаш Іалашъю экономически, политически, социальни, культурни вахара дерригача доакъошка.

Статья 33. Кхалсагеи маІача сагеи цхьатарра бокъонаш я РСФСР-е.

Уж бокъонаш чакхйоахилга Іалашду образовани яккхеи профессиональни кийчо еи, къахьега, цунах совгІат хьожадайта, балха тІа лакхъяла, общественно - политически культурни гІулакхашта маІача наха нийсса кхалнаха цхьатарра торонаш яларца а хІаьта ишттa кхалнаьха къахьегами унахцІенои лораяра къаьстта чакхдоахача гІулакхашца а; наналца къахьегам шьана тарбе кхалнахага йиш хулийташ дола хьалаш вІаштІехьдахарца; нанали берали правови лорадарца, материальнои моральнои хьаллацарца, цу даькъе берагІа болча кхалнеха, ноанашта, алапи а долаш, отпускаши кхийола льготаши телар а кагий бераш долаш болча кхалнаьха балха ха кІезиг-кІезига ещ лоацъяр а долаш.

Статья 34. Бе-бeча къамехи расаехи болча РСФСР граждании бокъонаш цхьатарра я.

Уж бокъонаш чакхйоахилга Іалашду СССР дерригa къамаши народносташи массе оагІорахьара дегІаккхувлареи гаргадигареи политикаца, советски патриотизман социалистически интернационализман уйланца гражданашта кхетам баларца, шоай къаман меттахи СССР кхыча халкъий меттаехи пайда эца торо хиларца.

Расови къамани белгалонех миччa бесса оттадаь а, гражданий бокъонашта доазув оттадича, гучахьа е къайлагІа царна совленаш елча, хІаьта ишттa миччa бесса баь а, раса е къам тІехдоахаш, моастагІала е дош па хеташ хьехам бича законагІа таІазар ду.

Статья 35. Кхыча мехкий гражданаштеи гражданство йоацаш болча нахаи РСФСР Закона тІа белгалъяь бокъонаши паргІатонаши, цу даькъе цар шоай, имущественнии, дезала, кхийола бокъонаш лораяра судагара а паччахьалкхен кхыча органашкара а гІо дехара гаранти лу.

РСФСР территоре тІа бола кхыча мехкий гражданаши гражданство йоацаш бола нахи декхарийла ба СССР Конституци, РСФСР Конституци лархІа а советски законаш кхоачашде а.

Статья 36. РСФСР-о хьатІаэц къахьегамхой хьаштийи машара гІулакхеи гадаккхарах, революционнии къаман-кортамукъаленн боламе дакъа лацарах, прогрессивни обществепно-политически, Іилман е кхыдола творчески гІулакхаш леладарах тІаккхувш Іаьдалаш а долаш бола кхыча мехкашкара нах.

Корта 6. РСФСР ГРАЖДАНИЙ КЕРТТЕРА БОКЪОНАШ, ПАРГІАТОНАШИ ДЕКХАРАШИ

Статья 37. РСФСР гражданаш СССР Конституце тІеи, РСФСР Конституце тІеи, советски Законаш тІеи хьаккхайкаяьи цо гаранти луш йолеи социально-экономически, политически шоайи бокъонаши паргІатонаши йизза шоашка йолаш ба. Социалистически строя социально - экономически культурнии дегІаахара программаш кхоачашъярга хьежжа граждании бокъонаши паргІатонаши шеръелга, цар вахара хьалаш хаддаиза тоаделга Іалашду.

Гражданаша бокъонехи паргІатонехи пайда эцилга общества паччахьалкхенн хьашташта, кхыча граждании бокъонашта зе деш хила йиш яц.

Статья 38. РСФСР граждании къахьега бокъо я, — вешта аьлча, цун дукхалгеи дикалгеи хьежжаи хІаьта паччахьалкхено белгалбаьча кІезигагІа болча боарамал лохагІа доацаши алапи а луш, болх лургхиларах гаранти лу, — шийбезамга, говзалга, профессиональни кийчонга, дешарга хьежжаи общественни хьашташ теркалдеши професси, гІулакхи, болхи харжа бокъо хилар чу а лоацаш.

Из бокъо Іалашъю боахама социалистически системаца, производительни низаш дани дегІаахарца, мах боацаш профессиональни дешар Іомадайтарца, къахьегама квалификации айярцеи керда специальносташ Іомаярцеи, профессиональни ориентацея нах балхаца Іалашбареи системаш дегІайоалаярца.

Статья 39. РСФСР граждании салаІа бокъо я.

Из бокъо Іалашъю болхлоштеи гІулакхерча нахаи 41 сахьатал тІех доаца балха кІира оттадарца, цхьайолча професснтеи производстваштеи балха ди лоацарца, бийсанна болх бечарна къахьега ха лоацъярца; хІара шера мах луш отпускаш хІара кІира салаІа деноши теларца, хІаьта ишттa культурно - просветительнии дарбани учрежденей сеть шеръярца, массови спорт, физически культуреи туризми дегІайоалаярца; наха бахача салаІа аьттув бола торонаши мукъача ханах рационально пайда эцара кхыдола хьалаши хьадарца.

Колхозхоша болх беши салоІаши йоаккхача хана йІоахал колхозаша шоаш белгалъю.

Статья 40. РСФСР граждании шоай унахцІено лорае бокъо я.

Из бокъо Іалашъю паччахьалкхен унахцІено лораеча учрежденеша мах боацаш квалифицированни медицински гІулакх дарца; гражданашта дарба деченн цар унахцІено чІоагІъечен учрежденей сеть шеръярца; кхерамзлеи техникеи производственни санитарии дегІайоалаярцеи эргайоаккхаш тоаярцеи; профилактически мероприятеш шерра чакхъяхарца; гонахьара Іалам тоадара гІулакхаш чакхдахарца; кхувш йоагІача тІехьеи унахцІенои къаьстта йоакхо ярца, дешарцеи къахьегама кхетам баларцеи бувзабенна боаца болх берашка байтилга дехкар чу а лоацаш; лазараш хулийта хьалаш дІадахараи уж кІезигагІа хилийтараи, гражданаш хьинар долаш а болаш дукххача хана бахаш хилийтара тІадерзадаь Іилман тохкамаш доаржадарца.

Статья 41. РСФСР граждании къабелча, цамогаш хилча, вІалла е цхьадолча даькъе мара къахьега йиш йоацаши хІаьта ишттa кхаба да воацаши бисача материальни Іалашбара бокъо я.

Из бокъо Іалашъю болхлошта, гІулакхерча нахаи колхозхоштеи социальни страховани ярца, ханна къахьега йиш йоацаш бисача пособеш теларца; къабелча, инвалидаш хилчеи кхаба да воацаш бисачеи паччахьалкхени колхозийи чотагІа пенсеш теларца; цхьадолча даькъе мара къахьега йиш йоацаш бисa гражданаш балхаца Іалашбарца; ха яхача гражданийи инвалидийи йоакхо ярца; социальни Іалашои кхыча формашца.

Статья 42. РСФСР граждании чуІе цІенош хила бокъо я.

Из бокъо Іалашъю паччахьалкхени общественнии цІеной фонд дегІайоалаярцеи лораярцеи, кооперативнии индивидуальнии цІенош хьалдара гІоларца, наха чуІе вахара аьттув бола цІенош хьалдара программа кхоачашъярга хьежжа, общественни тІахьожам а лоаттабеш, озабезамаш ца деш цІенош дІа-юха декъарца, хІаьта ишттa квартирехи коммунальни гІулакх дарахи йийбу мах лакха ца хиларца. РСФСР гражданаш шоашта чуІе деннача цІеной лерттІа йоакхо е декхарийла ба.

Статья 43. РСФСР граждании деша бокъо я.

Из бокъо Іалашъю массе тайпара дешар мах боацаш хиларца, берригa кагирхой юкъера образовани йолаш хулга дехкар даь тІа а дужадаь, чакхдоаккхаш хиларца, дешар вахарца, производстваца дувзара ларда тІа шерра профессионально-технически, лаьрхха юкъереи лакхереи дешар дегІадоаладарца; заочнии сайрийнареи дешар дегІадоаладарца; дешархоштеи студенташтеи паччахьалкхен стипендеши льготаши теларца; мах боацаш школьни учебникаш теларца; школе наьна меттала деша йиш хиларца; къахьегамхошта шоашка дешийтара хьалаш хьадарца.

Статья 44. РСФСР граждании культурана карагІдийннарех пайда эца бокъо я.

Из бокъо Іалашъю паччахьалкхени общественнии фондашкарча даьхени дерригача дунени культура ганзех хІаравар кхета йиш йолаш хиларца; мехка территоре тІа культурно-просветительни учрежденеш дегІаккхувларцеи йоагІ-йоагІача дІа-юха нийсъярцеи; телевидени, радио, книжкаш арахецара гІулакхи периодически кепайоазуви, мах ца боаккхача библиотекай сеть дегІайоалаярца; довзол дехьарча паччахьалкхенашца дІа-юха лоаттаду культурни бувзамаш шердарца.

Статья 45. РСФСР гражданашта коммунизм хьалъяра декхарашка хьежжа паргІато лу Іилман, техническии художественнии кхолламаш дара. Из Іалашду Іилман тохкамаш, изобретательскии рационализаторскии болх шерра боаржабарца, литературеи искусствои дегІайоалаярца. Паччахьалкхено цу гІулакха эша материальни хьалаш хьаду, шоай лоІамерча обществаштеи творчески союзаштеи новкъостал ду, халкъа боахаме а вахара кхыча доакъошка а изобретенеши рационализаторски предложенеши юкъекхухьилга вІаштІехьдоакх.

Авторий, изобретателийи рационализаторийи бокъонаш паччахьалкхено лораю.

Статья 46. РСФСР граждании паччахьалкхени общественнии гІулакхашта доал деча, паччахьалкхен юкъареи моттигереи лоархІам бола законаши решенеши ювцачеи тІаэцачеи дакъа лаца бокъо я.

Из бокъо Іалашъю халкъа депутатий Советашкеи паччахьалкхен хоржама кхыча органашкеи нах харжа а шоаш цига хержа хила а, дерригача халкъо дош дувцачеи кхаж тоссачеи, халкъа тІахьожаме, паччахьалкхен органий, общественни организацейи шоай лоІамерча общественни органийи балха юкъе, къахьегама коллективайи бахача наьхеи собранешка дакъа лаца йиш хиларца.

Статья 47. РСФСР хІара гражданина бокъо я паччахьалкхен органийи общественни организацейи болх тоабара хьакъехьа предложенеш тела, балха тІарча кхоачамбоацарашта критика е.

Кулгалду нах декхарийла ба оттаьча хана гражданаша тийна предложенеши заявленеши къестае, цу хьакъехьа жопаш телеи де эшар деи.

Критика ярах чІир лехилга дехк. Шоашта критика ярах чІир леха гІертараш бехктоккхаме оз.

Статья 48. Халкъа хьашташкеи социалистически строй чІоагІъяреи дегІайоалаярси декхарашкеи хьежжа РСФСР гражданашта паргІатонаш лу: шоашта хетар дІаала, кепайоазон тІа дакъа лаца, собранеш, митингаш, улицашка шествеши демонстрацеши е.

Уж политически паргІатонаш кхоачашъелга Іалашду къахьегамхоштеи цар организацештеи общественни зданеши, улицаши, майдаши яларца, информаци шерра йоаржаярца, кепайоазонах, телевиденехи радиохи пайда эца йиш хиларца.

Статья 49. Коммунизм хьалъяра декхарашка хьежжа РСФСР граждании бокъо я политически хьинари шоай лоІамагІа леладу гІулакхаши дегІадоаладар духьа шоай тайптайпара дола хьашташ кхоачашдара аьттув хулийтача общественни организацешка вІашагІкхета.

Общественни организацешта гаранти лу шоай устави декхараш толаме кхоачашдара царна эцa хьалаш хулийтаргхиларах.

Статья 50. РСФСР гражданашта шоашта лоеш йола догуйла хила йиш хиларах гаранти лу, вешта аьлча моллагІча дынах теша е цхьанна дынах ца теша, дына культаш кхоачашъе е дына духьалара пропаганда е. Дынах тешаш хилар ларде а лаьца моастагІали эгІазали юкъеехкилга дехк.

РСФСР-е киназ паччахьалкхенахи школа кинаэахи дІакъоастаяьй.

Статья 51. Паччахьалкхено дезал лорабу.

Саг яр - яхар чІоагІду кхалсагеи маІача сагеи лоІамагІа; сесаг а мар а дезале цхьатарра бокъо йолаш ба.

Паччахьалкхено дезала йоакхо ю берий учрежденейи организацейи сеть шерра хьалъяреи дегІайоалаяреи, бытеи общественни кхачани службаш хьаяреи эргайоахаш тояреи, бер хьахилча пособеш телара, дукха бераш долча дезалашта пособеши льготаши хьежадара, хІаьта ишттa дезала кхыдола пособеши новкъостали дара наькъаца.

Статья 52. РСФСР гражданашта паргІата лелара а бахара а гаранти лу. Суда решенегІа е прокурора санкцегІа мара цхьаккха лаьца чуволла йиш яц.

Статья 53. РСФСР гражданашта шоай боахама уж бизза даьй хилара гаранти лу. Чубахачар лоІамагІа доацаш, законо енна бокъо еце, цар цІагІа чувала бокъо лац сага.

Статья 54. Граждании шоай вахар, дІа-юха яздеча кехатий къайле, телефонаца ду къамаьлаши телеграфии хоамаши гуча ца доахилга законо лораду.

Статья 55. Саг лархІар, граждании бокъонаши паргІатонаши лораяр — ерригача паччахьалкхен органий, общественни организацейи гІулакхаш тІарча наьхеи декхар.

РСФСР граждании бокъо я шоай сий а эхь а доаде, вахара а унахцІенонна а, паргІатонна а, боахама а зе де гІертарех шоаш лорабар дехаш судагара гІо деха.

Статья 56. РСФСР граждании бокъо я гІулакхаш тІарча наьха, паччахьалкхени общественнии органий гІулакхех лаьца жалобаш язъе. Жалобаш законо оттаьча порядкагІеи шийн ханнахьеи къестае еза.

ГІулакхаш тІарча наха закон телхадеш, шоай полномочеш тІехйоахаш, граждании бокъонашта эшам беш хІама дойя, законо оттаьча порядкагІа дош къоастаде суде дІачудала йиш я.

РСФСР граждании бокъо я паччахьалкхени общественнии организацеша, хІаьта ишттa шоай балха декхар кхоачашдеча хана гІулакхерча наха законагІа доаца гІулакхаш леладарах шоашта хинна зе юхаметтаоттадайта.

Статья 57. Гражданина бокъонаши паргІатонаши кхоачашъелга дІакъоастаде йиш йолаш дац цо шийн декхараш кхоачашдарах.

РСФСР граждании декхарийла ва СССР Конституце, РСФСР Конституце, советски законаша дІадехар кхоачашде, социалистически общежите бокъонаш лархІа, советски гражданина лакха цІи сийленца лелае.

Статья 58. Къахьега могача РСФСР хІара гражданина декхари сийлен гІулакхи да общественни пайданеча гІулакха даькъе ше хержа болх цІена хьабар, къахьегама дисциплина кхоачашъяр. Общественно пайданеча къахьегамах къехкилга социалистически общества принципашца тарлургдолаш дац.

Статья 59. РСФСР гражданин декхарийла ва социалистически доалахье лораен чІоагІъен. РСФСР гражданина декхар — паччахьалкхени общественнии доалахьенна тІекхувдараш-цеи кхом ца берашцеи къовсам лоаттабелга, халкъа рузкъан хьурмат делга.

Социалистически доалахьенна тІаккхувда нах законо бехктоккхаме оз.

Статья 60. РСФСР гражданин декхарийла ва Советски паччахьалкхен хьашташ лораде, цун низи сийи чІоагІдара йоакхо е.

Социалистически Дай-мохк лорабелга РСФСР хІара гражданина сийлен декхар да.

Даьхе йохкар — халкъа хьалхашкара эггара доккхагІа дола зулам.

Статья 61. СССР Герзашцарча Низий мугІарашка тІема гІулакх дар — РСФСР граждании сийлахьа декхар.

Статья 62. РСФСР хІара гражданина декхар — кхыча къамех болча наьха сий дар, дукхача къамех латтача Советски паччахьалкхен къамийи народностийи доттагІал чІоагІдар.

Статья 63. РСФСР гражданин декхарийла ва кхыча наьха бокъонаши законни хьашташи ларxІа, антиобщественни гІулакхашца машар боацаш хила, общественни порядок лораяра массе тайпара гІоде.

Статья 64. РСФСР гражданаш декхарийла ба шоай бераш кхедара йоакхо е, обществана пайдане къахьегара уж кийчбе, социалистически общества тешшаме членаш хургболаш хьалкхебе. Бераш шоай даьй-ноаной йоакхо е а царна новкъостал де а декхарийла да.

Статья 65. РСФСР гражданаш декхарийла ба Іалама йоакхо е, цун беркат лораде.

Статья 66. Исторически памятникайи кхыйолча культурни ганзай йоакхо яр — РСФСР граждании декхар.

Статья 67. РСФСР гражданина интернациональни декхар — кхыча мехкий халкъашцара доттагІали вІаши цхьана леладу гІулакхаши дегІадоаладара гІодар, массане юкъара машар хьаллацараи чІоагІбараи гІодар.

III. РСФСР КЪАМАН-ПАЧЧАХЬАЛКХЕНИ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНИИ УСТРОЙСТВО

Корта 7. РСФСР—СССР-а ЧУЙОАГІА СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКА

Статья 68. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика — суверенни советски социалистически паччахьалкхе. Коммунистически общество толаме хьалъяр, экономически политически цхьоагІо чІоагІъяр, мехка кхерамзлеи обороней Іалашъяр духьа Российски Советски Федеративни Социалистически Республика паргІатта, шийн мукъагІа хилареи цхьатарра бокъонаш хилареи ларда тІа советски социалистически республикашца: Украински ССР-ца, Белорусски ССР-ца, Узбекски ССР-ца, Казахски ССР-ца, Грузински ССР-ца, Азербайджански ССР-ца, Литовски ССР-ца, Молдавски ССР-ца, Латвийски ССР-ца, Киргизски ССР-ца, Таджикски ССР-ца, Армянски ССР-ца, Туркменски ССР-ца, Эстонски ССР-ца цхьана Советски Социалистически Республикай Союзе — цаІ йолча дуккхача къамех латтача паччахьалкхене вІашагІкхийттай.

Цунга хьежжа, РСФСР-о ССР Союза паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи лакхерча органашка гІолла Іалашъю СССР Конституце 73-ча статья тІа белгалъяь бокъонаш.

СССР Конституце 73-ча статья тІа белгалдаьчул тІех РСФСР-о шийн территоре тІа ше чакхдоах паччахьалкхен Іаьдал.

Статья 69. РСФСР бокъо я шийн лоІамагІа СССР-а юкъера дІаяла.

Статья 70. РСФСР территори из раьза йоацаш хувца йиш яц. РСФСР-еи кхыча союзни республикайи доазонаш хувца йиш я йоагІ-йоагІаш йолча республикаша шоайла соглашени яьчул тІехьагІа, из ССР Союзо чІоагІъе йоагІа.

Статья 71. Российски Советски Федеративни Социалистически Республикана юкъейоагІа автономни советски социалистически республикаш: Башкирски, Бурятски, Дагестански, Черсий-Балкхарой, Калмыцки, Карельски, Коми, Марийски, Мордовски, Къилбаседа - ХІирий, Татарски, Тувински, Удмуртски, Нохч - ГІалгІай, Чувашски, Якутски,

РСФСР-е я:

краяш: Алтайски, Краснодарски, Красноярски, Приморски, Ставропольски, Хабаровски;

областаш: Амурски, Архангельски, Астрахански, Белгородски, Брянски, Владимирски, Волгоградски, Вологодски, Воронежски, Горьковски, Ивановски, Иркутски, Калининградски, Калинински, Калужски, Камчатски, Кемеровски, Кировски, Костромской, Куйбышевски, Кургански, Курски, Ленинградски, Липецки, Магадански, Московски, Мурмански, Новгородски, Новосибирски, Омски, Оренбургски, Орловски, Пензенски, Пермски, Псковски, Ростовски, Рязански, Саратовски, Сахалински, Свердловски, Смоленски, Тамбовски, Томски, Тульски, Тюменски, Ульяновски, Челябински, Читински, Ярославски;

республикански доалахьа йола городаш: Москва, Ленинград;

краяшта юкъейоагІа автономни областаш: Адыгейски, Горно-Алтайски, Еврейски, Карачаево-Черкесски, Хакасски;

краяштеи областашта юкъейоагІа автономни округаш: Агински, Бурятски, Коми-Пермяцки, Корякски, Ненецки, Таймырски (Долгано-Ненецки), Усть-Ордынски, Бурятски, Ханты-Мансийски, Чукотски, Эвенкийски, Ямало-Ненецки.

Статья 72. Шийн лакхерча паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи органашка гІолла Российски Советски Социалистически Республика доалахьа да:

1) РСФСР Конституци тІаэцари цунна хувцамаш дари;

2) РСФСР Конституци кхоачашъяра тІехьа тІахьожам лоаттабар. РСФСР Конституцега хьежжа автономни республикай Конституцеш хулга Іалашдар;

3) СССР Лакхехьарча Советага чІоагІъяйта дІачу а луш РСФСР-а юкъе керда автономни республикаши автономни областаши вІашагІъеххар;

4) РСФСР законодательство;

5) паччахьалкхен порядок, граждании бокъонаши паргІатонаши лораяр;

6) паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи республикански а моттигашкарча а органий гІулакхаш вІаштІехьдахареи балхеи порядок оттаяр;

7) цаІ йола социально - экономически политика чакхъяхар, РСФСР экономикана кулгалдар; Іилма-технически прогресс, Іалама ресурсаех дикагІча тайпара пайда эцареи лораяреи мероприятеш Іалашъяр;

8) РСФСР экономически а социально а дегІаахара паччахьалкхен планаш, РСФСР паччахьалкхен бюджет кийчъяри чІоагІъяри, уж кхоачашъярах йола отчеташ чІоагІъяр; автономни республикай паччахьалкхен бюджеташ, краяй, областий, республикански доалахьарча городий бюджеташ кхоачашъяра кулгалдар;

9) ССР Союза законодательствага хьежжа РСФСР паччахьалкхен бюджет хьаяра хьачуйоагІа доходаш оттаяр;

10) союзно - республикански доалахьа долча халкъа боахама доакъошта, республикански доалахьа йолча объединенештеи предприятештеи кулгалдар;

11.) лаьттах, лаьттан ченех, хьухи хихи пайда эцара порядок оттаяр, гонахьара Іалам лорадар;

12) нах чубахачеи коммунальнии боахама, бахача наха бытовой гІулакхаш деча, нах чубаха цІенош хьалдечеи городаш а нах баха кхыйола моттигаш а тоаечеи, наькъаш дехкачеи транспортаи кулгалдар;

13) РСФСР халкъа образованена, культурни а Іилман а организацештеи учрежденештеи, унахцІено лораяра, физически культураней спортаи, социальни Іалашонна кулгалдар; историеи культураи памятникаш лорадар;

14) РСФСР судаша суд яьча гражданашта амнисти яр а гештдар а;

15) дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка РСФСР викалал дар;

16) республикански лоархІам бола кхыдола дешаш къестадар.

Статья 73. РСФСР-о къоастаду ше краевой, областной, окружной, районни хьисапе екъар, хІаьта административно-территориальни устройства кхыдола дешаш къестаду.

Статья 74. РСФСР-о дакъа лоац ССР Союза доалахьа дола дешаш къестадеча, СССР Лакхехьарча Советe, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР правительстве, ССР Союза кхыча органашка.

РСФСР-о шийн территоре тІа комплексни экономически а социально а дегІаахар Іалашду, цу территоре тІа ССР Союза полномочеш чакхъяхара гІоду, СССР паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи лакхерча органий решенеш вахаре кхоачашъю.

Шийна карарча дешашка хьежжа РСФСР-о лостам а тел, тІахьожам а лоаттабу союзни доалахьарча предприятей, учрежденей, организацей гІулакхашта.

Статья 75. РСФСР бокъо я доазол дехьарча паччахьалкхенашца гІулакхаш леладе, царца договораш деи дипломатически а консульски а викалаш дІа-юха хувцеи, дунен халкъашта юкъерча организацей балха юкъе дакъа лаца.

Статья 76. СССР законаш РСФСР территоре тІа кхоачашданза даргдоацаш да.

Статья 77. СССР Конституцега хьежжа РСФСР суверенни бокъонаш ССР Союзо лораю.

Корта 8. АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

Статья 78. Автономни республика — Российски Советски Федеративни Социалистически Республикана чуйоагІа советски социалистически паччахьалкхе. ХІаьта ССР Союзеи РСФСР-еи бокъонашна доаца шийн доалахьа дола дешаш цо ше къестаду.

Автономни республика я СССР Конституцеи РСФСР Конституцеи хьежжа йола а автономни республика башхалонаш теркалъеш йола а шийн Конституци.

Статья 79. Автономни республика дакъа лоац РСФСР-еи ССР Союзеи доалахьа дола дешаш йоагІ-йоагІача РСФСР а ССР Союза а паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи лакхерча органашка гІолла къестадеча.

Автономни республика шийн территоре тІа комплексни экономически а социально а дегІаахар Іалашду, цу территоре тІа ССР Союза а РСФСР а полномочеш чакхъяхара гІоду. СССР-еи РСФСР-еи паччахьалкхен Іаьдала а доал дара а лакхерча органий решенеш вахаре кхоачашъю.

Шийга доагІача дешашка диллача автономни республика лостам а тел, тІахьожам а лоаттабу союзнии республиканскии (РСФСР) доалахьарча предприятей, учрежденей, организацей гІулакхашта.

Статья 80. Автономни республика территори из раьза йоацаш хувца йиш яц.

Статья 81. РСФСР законаш кхоачашданза даргдоацаши ерригача автономни республикай территореш тІа цхьатарра низ болаши да. Нагахьа санна автономни республика закон РСФСР законаца тарлуш деце, РСФСР законо яхар де деза.

Корта 9. АВТОНОМНИ ОБЛАСТИ АВТОНОМНИ ОКРУГИ

Статья 82. Автономни область РСФСР-а чуйоагІаш а краяна юкъейодаш а я.

Автономни областах дола Закон автономни областа халкъа депутатий Совето еннача представленегІа тІаэц РСФСР Лакхехьарча Совето.

Статья 83. Автономни областа паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи органий бокъо я крае гІолла а юкъарчал доацаш РСФСР паччахьалкхен Іаьдалеи доал дареи органашца а гІулакхаш леладе.

Статья 84. Автономни округ чуйоагІа краяна е областана. Автономни округех дола Закон тІаэц РСФСР Лакхехьарча Совето.

IV. РСФСР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СОВЕТАШИ УЖ ХАРЖАРА ПОРЯДОКИ

Корта 10. ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ БАЛХА СИСТЕМЕИ ПРИНЦИПАШИ

Статья 85. Халкъа депутатий Советаша — РСФСР Лакхехьарча Совето, автономни республикай Лакхехьарча Советаша, халкъа депутатий краевойи областнойи Советаша, халкъа депутатий автономни областийи автономни округайи Советаша, халкъа депутатий городской, районни, городашкарча районни, поселковии юрташкарчеи Советаша вІашагІйолла паччахьалкхен Іаьдала органий цаІ йола система.

Статья 86. РСФСР Лакхехьарча Совета, автономни респубпубликай Лакхехьарча Советий полномочей ха — пхи шу.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий полномочей ха—ши шуи ах шуи.

Йолаш йолча Советий полномочеш чакхъяла шин беттал кІезигагІа йоацаш ха йисалехьа халкъа депутатий Советашка хоржамаш де оттаду.

Статья 87. Халкъа депутатий йоагІ-йоагІача Советий кара дола лоархІамегІдола дешаш цар шоай сессешка дувца а дувц, къеста а ду.

Халкъа депутатий Советаша херж массазара комиссеш, вІашагІъехк исполнительнии распорядительнии, хІаьта ишттa кхийола а шоашта отчет луш йола органаш.

Статья 88. Халкъа депутатий Советаша вІашагІъехк паччахьалкхен тІахьожами предприятешка, колхозашка, учрежденешка, организацешка къахьегамхой общественни тІахьожами вІаши тарбеш йола халкъа тІахьожама органаш.

Халкъа тІахьожама органаша тІахьожам лоаттабу паччахьалкхен планаши заданеши кхоачашъяра; паччахьалкхен дисциплина телхаярца, местничество лелаярца, гІулакх ведомственнии хьисапе къестадарца, доал ца дарцеи хІаман кхом ца барцеи, волокитацеи бюрократизмацеи къовсам лоаттабу; паччахьалкхен аппарата болх эргабоахаш тоабара гІоду.

ПРОЕКТ

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика

КОНСТИТУЦИ (Керттера Закон)

Статья 89. Халкъа депутатий Советаша юкъарчал доацца шиш шоаш вIашагIъеххача органашка гIоллеи кулгалду паччахьалкхен, боахама, социально-культурни гIирсаш дара дерригача доакъошта, решенеш тIанйю, уж кхоачашъелга Iалашду, решенеш вахаре кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабу.

Статья 90. Халкъа депутатий Советаша шоай болх вIаштIехьбоаккх коллективни, паргIатта, корта болаш дешаш дувцара а къестадара а, массанена дIадовзийтара, исполнительнии распорядительнии органаша, Советаша вIашагIъеххача кхыча органаша Советаштеи бахача нахаи хьалхашка ханханнахьа отчеташ яра, цу балха юкъе дакъа лацара гражданаш шерра юкъеозара ларда тIа.

Халкъа депутатий Советашен цар вIашагIъеххача органашен шоай балхах а тIанйяьча решенеех а бахача нахага ханханнахьа хоам бу.

Корта 11. ХОРЖАМА СИСТЕМА

Статья 91. Ерригача халкъа депутатий Советашка депутаташ хорж массане дакъа лоацача, нийсачеи духхьаларчеи харжара бокъонах, къайлагIа кхаж а тоссаш.

Статья 92. Депутаташ харжар массане дакъа лоацаш да: законагIа оттаяьча порядкагIа хьакъала тувлабенна лаьрхIарашкара дIаиккхача 18 шу даьннача РСФСР беррига гражданий бокъо я харжа а шоаш хержа хила а.

Статья 93. Депутаташ харжар цхьатарра бокъо йолаш да; хIара харжархочун цхьа голос я; цхьатаррарча бокъонагIа хоржамашка дакъа лоац беррига харжархоша.

Статья 94. Депутаташ харжар духхьалара да: халкъа депутатий ерригача Советий депутаташ гражданаша юкъарчал доацаш хорж.

Статья 95. Хоржамашка кхаж къайлагIа тосс: харжархой лоIама тIахьожам лоаттабелга дехк.

Статья 96. Депутаталла кандидаташ увттабе бокъо я Советски Союза Коммунистически парте организацей, профессиональни союзий, Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза, кооперативнии кхыча общественнии организацей, къахьегама коллективай, хIаьта иштта тIема доакъашкарча тIема гIулакх дерий собраней.

РСФСР гражданаштеи общественни организацештеи гаранти лу депутаталла кандидатий политически гIулакха, цар шоай оамалаш паргIаттеи массе оагIорахьареи ювца, хIаьта иштта бокъо лу собранешка, кепайоазон тIа, телевиденеи радион гIолла агитаци е.

Халкъа Советий хоржамаш деча хула расходаш пачхьалкхен чотагIа ю.

Статья 97. Халкъа депутатий Советашка депутаташ хорж хоржама округашка гIолла

РСФСР гражданин халкъа депутатий шин Совете мара херджа хила йиш яц.

Советашка хоржамаш дар Iалашду общественни организацей къахьегама коллективай тIема доакъашкарча тIема гIулакх дерий собраней викалех вIашагIъеххача хоржамий комиссеша.

Халкъа депутатий Советашка хоржамаш дара порядок белгалъю ССР Союза, РСФСР, автономни республикай законаша.

Статья 98. Харжархоша шоай депутаташта наказаш тел.

Халкъа депутатий йоагI-йоагIа Советаш хьеж харжархой наказашка, дегIаахара экономически а социальни а планаш кийчъеча, бюджет оттаеча уж теркал а еш, вIаштIехьадоаккх наказаш кхоачашделга, уж кхоачашдарах гражданашка хоам бу.

Корта 12. ХАЛКЪА ДЕПУТАТ

Статья 99. Депутаташ халкъа депутатий Советашка йизза бокъонаш йола халкъа викалаш ба.

Советий балха юкъе дакъа лоацача хана депутаташа къестаду пачхьалкхен, боахама, социально-культурни дешаш, вIаштIехьдоаккх Советий решенеш вахаре кхоачашъелга, пачхьалкхен органий, предприятей, учреждений, организацей балха тIахьожам лоаттабу.

Ший балха тIа депутато хьалхле лелаю юкъара пачхьалкхен хьашташца, теркалъю хоржама округе бахача наха ю запросаш, харжархой наказаш кхоачашделга вIаштIехьдоаккх.

Статья 100. Депутато ший полномочеш чакхйоах производственни е служебни гIулакхаш кхоачашдешше а.

Совета сессеш йолча хана, хIаьта иштта законагIа йоагIаш йола кхийола депутатски полномочеш кхоачашъяра, ше даим болх беча моттиге юкъера алапи а телаш, депутат мукъавоалийт производственни е служебни декхараш кхоачашдарах.

Статья 101. ЙоагI-йоагIача пачхьалкхен органашкеи гIулакхаш тIарча нахагеи запрос е бокъо я депутата, уж декхарийла ба Совета сессе цу запроса жоп дала.

Депутата бокъо я депутатски балхаца дувзаденна дешаш ерригача пачхьалкхени общественнии органашта, предприятешта, учреждешта, организацешта хьалхашка увттаде, ше оттадаь дешаш къестадеча дакъа лаца. ЙоагI-йоагIача пачхьалкхени общественнии органий, предприятей, учреждений, организацей кулгалхой декхарийла ба хьем ца беш депутат тIаэца а, хIаьта оттаяьча хана цун предложенешка хьажа а.

Статья 102. Депутата Iалашду хIама новкъа доацаши эффективнои ший бокъонаши декхараши кхоачашдара эша хьалаш.

Депутатий бокъоний сий лорадар, хIаьта иштта депутатски балха кхийола гаранташ депутатий статусах долча Законои ССР Союза, РСФСР, автономни республикай кхыча законодательни акташеи оттаю.

Статья 103. Харжархошта, хIаьта иштта ше депутаталла кандидат оттаваьча коллективаштеи общественни организацештеи хьалхашка ший балхахи Совета балхахи отчеташ тела декхарийла ва депутат.

Харжархой тешам кхоачаш ца баь депутат моллагIча хана законагIа оттаяьча порядкагIа дукхагIболча харжархой решенегIа юхаваккха йиш йолаш ва.

V. РСФСР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН IАЬДАЛЕИ ДОАЛ ДАРЕИ ЛАКХЕРА ОРГАНАШ

Корта 13. РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ

Статья 104. РСФСР пачхьалкхен Iаьдала лакхера орган я РСФСР Лакхехьара Совет.

РСФСР Лакхехьарча Совета бокъо я СССР Конституцеи укх Конституцеи РСФСР доалахьа дIаденна деррига дешаш къестаде.

РСФСР Конституци тIаэцар, цунна хувцамаш дар; РСФСР составе керда автономни республикаши автономни областаши вIашагIйохкар, тIехьагIа СССР Лакхехьарча Советага чIоагIъяйта дIачу а луш; РСФСР экономически социальнои дегIаяра пачхьалкхен планаш, РСФСР пачхьалкхен бюджети из кхоачашъярах йола отчеташи чIоагIъяр; шийна отчет лу органаш вIашагIъеххкар алхха РСФСР Лакхехьарча Совето деш да.

РСФСР законаш тIанйиду РСФСР Лакхехьарча Совето е РСФСР Лакхехьарча Совета решенегIа чакхдоаккхача ерригача халкъо кхаж тассарца (референдумаца).

Статья 105. РСФСР Лакхехьара Совет дукхилга-кIезигилга диллача цхьаи боарамагIа нах бахача хоржамий округашка херджача 975 депутатах латт.

РСФСР Лакхехьарча Совето ше херджача мандатни комиссей представленегIа решени тIаэц депутатий полномочеш нийса хиларах, хIаьта хоржамех дола законодательство толхадаь моттиг хилча цхьабола депутаташ харжар нийса ца лархIарах.

Статья 106. РСФСР Лакхехьарча Совето хорж РСФСР Лакхехьарча Совета Председатели цун бархI заместители.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела кулгалду РСФСР Лакхехьарча Совета заседанешта, хьеж цун чурча распорядкага.

Статья 107. РСФСР Лакхехьарча Совета сессеш шера шозза гулъю.

АргIан йоаца сессеш гулъю РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума инициативагIа, е РСФСР Лакхехьарча Совета кхоалагIча даькъал кIезигагIа боацача депутатий предложенеех.

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси цун заседанеех, хIаьта иштта сесси йолча хана чакхйоахача Массазарча комиссей е РСФСР Лакхехьарча Совета кхыча комиссей заседанеех латт.

Статья 108. РСФСР Лакхехьарча Совете законодательни инициатива бокъо я РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумага, РСФСР Министрий Советага, пачхьалкхен Iаьдала шоай лакхерча органашка гIолла автономни республикашка, РСФСР Лакхехьарча Совета массазарчеи кхычеи комиссешка, РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташка, РСФСР Лакхехьарча Судага, РСФСР прокурорага.

Шоай республикански органашка гIолла иштта законодательни инициатива бокъо йолаш я общественни организацеш а.

Статья 109. РСФСР Лакхехьарча Совете хьажа оттаяь законий проекташ а кхыдола дешаш а дувц цун заседанешка. Нагахьа санна эшаш моттиг нийсъелча закона проект, из е кхыдола дош хьалххагIе е кхы тIа хьажа дIадала йиш я цхьан е массехк комиссега.

РСФСР законаш, РСФСР Лакхехьарча Совета соцамаши кхыйола акташи тIанйю РСФСР Лакхехьарча Совета берригача депутатех дукхагIбараш раьза хиларца.

РСФСР Лакхехьарча Совета е РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума решенеех РСФСР законий проекташ дерригача халкъага ювцийта оттае йиш я.

Статья 110. РСФСР законаш, РСФСР Лакхехьарча Совета соцамаши кхыйола акташи кепатох, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председателеи Секретареи кулгаш а яздаь.

Статья 111. РСФСР Лакхехьарча Совета депутата бокъо я РСФСР Министрий Советага, министрашка, РСФСР Лакхехьарча Совето вIашагIъеххача кхыча органий кулгалхошка, хIаьта иштта РСФСР карарча юкъарсоюзни доалахьа долча дешаех РСФСР территоре тIа ухкача предприятей, учреждений, организацей кулгалхошка запрос е. Запрос яь РСФСР Министрий Совет е кхывола гIулакхъа тIара саг РСФСР Лакхехьарча Совета сессе е къамаьл даь, е каьхат яздаь жоп дала декхарийла ва.

Статья 112. РСФСР Лакхехьарча Совета бартагIа доацаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутат уголовни бехктокхаме оза, набахта чуволла е судебни порядкагIа еш йола административни взыскани е йиш йолаш вац, хIаьта сессешта юкъе — РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума бартагIа доацаш.

Статья 113. РСФСР Лакхехьарча Совето хорж РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум — РСФСР Лакхехьарча Совета даим болх беш йолеи цунна ше мел беча балха отчет луш йолеи, хIаьта Конституце белгалбаьча боарамагIа сессешта юкъерча хана чухь РСФСР пачхьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органа функцеш чакхйоахеи орган.

Статья 114. Лакхехьарча Совета Президиума Председатель, Председатела вурийтта заместитель — хIара автономни республикагара цхьацца, Президиума Секретарь, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума ткъо член юкъе а волаш депутатех хорж РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум.

Статья 115. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо:

1) РСФСР Лакхехьарча Советеи халкъа депутатий моттигашкарча Советашкеи хоржамаш де оттаду;

2) РСФСР Лакхехьарча Совета сессеш гулъю;

3) РСФСР Лакхехьарча Совета массазарча комиссей балха лостам тел;

4) РСФСР Конституци кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабу, автономни республикай конституцеши законаши РСФСР Конституцегеи законашкеи хьежжа хулга Iалашду;

5) районни (городской) халкъа судий хоржамаш де оттаду;

6) РСФСР законаш доаш;

7) халкъа депутатий моттигашкарча Советий балха кулгалделга Iалашду;

8) РСФСР административно-территориальни устройства дешаш къестадара порядок увттаю, автономни республикаш районашта екъар чIоагIду; краяй, областий, автономни областий, автономни округай доазонаш увтта а ду, хувца а хувц; районашта екъ; районаш, городаш, городашкара районаш вIашагIъехк; городаш доалахьа хулилга увттаду; районий, городий, городашкарча районий, болхлой поселкай, нах бахача кхыча моттигий цIераш хувц;

9) нагахьа санна законаца тарлуш еце РСФСР Министрий Совета, автономни республикай Министрий Советий соцамаши распоряженеши, халкъа депутатий краевой, областной, городской (республикански доалахьарча городий) Советий, халкъа депутатий автономни областий Советий решенеш дIайоах;

10) РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамоташ тел; РСФСР сийлен цIераш увтта а ю техка а техк;

11) РСФСР гражданстве хьаэц; убежище ялара дош къестаду;

12) РСФСР судаша суд яьча гражданашта гешт дар чакхдоах;

13) РСФСР дунен халкъашта юкъерча договорашта ратификаци денонсаци ю;

14) кхыча пачхьалкхенашкеи дунен халкъашта юкъерча организацешкеи РСФСР дипломатически викалаш дIа а хьежабу, юха а бех;

15) шийга аккредитаци яьча кхыча пачхьалкхений дипломатически викалаш тIанйбара а юхабехара а грамоташ тIаэц;

16) РСФСР Конституцеи законашей оттаяь кхыйола полномочеш чакхйоах.

Статья 116. РСФСР Лакхехьарча Совета сессешта юкъерча хана цун аргIанарча сессе чIоагIъе дIачулуш РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо:

1) хIанз йолаш йолча РСФСР законодательни акташта дииза даргдоацаш хилча хувцамаш юкъеххух;

2) автономни республикай доазонаш хувцар чIоагIду; керда краяш, областаш, автономни округаш вIашагIъехк;

3) РСФСР Министрий Совета предложенегIа РСФСР министерстваши пачхьалкхен комитеташи вIашагIа а ехк, дIа а йоах;

4) РСФСР Министрий Совета Председатела представленегIа РСФСР Министрий Совета юкъебоагIа цхьабола нах дIа а боах, балха тIа а хьежабу.

Статья 117. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо указаш арадоах, соцамаш тIанйду.

Статья 118. РСФСР Лакхехьарча Совета полномочеш чакхъяьлча а РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума полномочеш юс РСФСР Лакхехьарча Совето херджа керда Президиум вIашагIйоллалца.

Керда херджа РСФСР Лакхехьара Совет хьалха хиннача составерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо гулъю хоржамаш хинна шин беттал дукхагIа ха ялалехьа.

Статья 119. РСФСР Лакхехьарча Совето депутатех хорж РСФСР Лакхехьарча Совета кара дола дешаш юхьанца къестадаран кийчдаран, хIаьта иштта РСФСР законаши РСФСР Лакхехьарча Совета а цун Президиума а кхыйола решенеши кхоачашъе новкъостал дара, пачхьалкхен органийи организацеи балха тIахьожам лоаттабара йола массазара комиссеш.

РСФСР Лакхехьарча Совето хьаю, хила езаш лоархIе, следственни, ревизионни, моллагIча кхыча дешаех йола комиссеш.

Еррига пачхьалкхен органаш, учреждениеш, гIулакхаш тIара нах декхарийла ба РСФСР Лакхехьарча Совета комиссеша дIадехар кхоачашде, царна эшаш йола материалаши документаши дIатела.

Пачхьалкхени общественнии органаш, учреждениеши организацеши, комиссей рекомендацешка хьажанза яргъяц. Хьажарах хьахиннарех е чакхдаьхача гIулакхех оттаьча хана комиссешка хоам бе боагIа.

Статья 120. РСФСР Лакхехьарча Совето тIахьожам лоаттабу ерригача шийна отчет луча пачхьалкхен органий балха.

РСФСР Лакхехьарча Совето вIашагIйолл РСФСР халкъа тIахьожама органий системана керте латта РСФСР халкъа тIахьожама Комитет.

Статья 121. РСФСР Лакхехьарча Советеи цун органийи балха порядок РСФСР Лакхехьарча Совета Регламентацеи РСФСР Конституце ларда тIа арадоахача РСФСР кхыча законащеи белгалъяь я.

Корта 14. РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Статья 122. РСФСР Министрий Совет — РСФСР правительство — РСФСР пачхьалкхен Iаьдала лакхера исполнительнии распорядительнии орган.

Статья 123. РСФСР Министрий Совет вIашагIйолл РСФСР Лакхехьарча Совето РСФСР Министрий Совета Председатель, Председатела хьалхара заместителаши заместителаши, РСФСР министраш, РСФСР Пачхьалкхен комитетий председателаш чу а боагIаш.

РСФСР Министрий Совета Председатела представленегIа РСФСР Лакхехьарча Совета йиш я. РСФСР кхыча органийи организацейи кулгалхой РСФСР Правительства состава юкъебахийта.

Керда херджача РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка цун хьалхарча сессе ший полномочеш Iойохк РСФСР Министрий Совето.

Статья 124. РСФСР Министрий Совет РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка бехктокхамеи цунна отчет телаши я, хIаьта РСФСР Лакхехьарча Совета сессешта юкъерча хана — цо отчет телача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума хьалхашка.

РСФСР Министрий Совето хан-ханнахьа РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка ший балхах йола отчеташ ю.

Статья 125. РСФСР Министрий Совета бокъо я РСФСР кара дола пачхьалкхен доал дара деррига дешаш къестаде, хIара наьлча Конституцега диллача РСФСР Лакхехьарча Советеи РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумеи компетенцена чудоагIаш уж доацандаь.

Ший полномочешка хьежжа РСФСР Министрий Совето:

1) Iалашду халкъа боахамаи социально-культурни гIирсаш хьалдараи кулгалделга; кийч а ду кхоачаш а ду халкъа вахара хьали культуреи лакхъелга Iалашдара, Iилмеи техникеи дегIайоаларя, Iалама кхоачамех дикагIа пайда эцараи уж ларадараи де дезараш; новкъостал ду ахчани кредитнии система чIоагIъяра, пачхьалкхен страховани, учетеи статистикаи цаI йола система вIаштIехьъяккхара; дакъа лоац маьхий, къахьегамах дIалучун, социальни Iалашон цаI йола политика чакхйоаккхача; вIаштIехьдоаккх промышленни, гIишлон, юртбоахама предприятешта, объединенешта, транспортеи бувзамеи предприятешта, хIаьта иштта кхыйолча республикански доалахьарча организацештеи учреждешнештеи доал делга;

2) кийч а ю РСФСР Лакхехьарча Совете дIачу а тел РСФСР экономически социальнии дегIайоалаяра текущи а перспективни а пачхьалкхен планаш, РСФСР пачхьалкхен бюджет; пачхьалкхен планаши бюджети кхоачашъяра, экономически районаш, автономни республикаш, краяш, областаш комплексни дегIайоалаелга Iалашдара де дезар ду; РСФСР доагIача дешашта союзни доалахьарча предприятей, учреждений, организацей балха лостам а тел тIахьожам а лоаттабу; РСФСР Лакхехьарча Совете дIачутел план кхоачашъярахи бюджет кхоачашъярахи йола отчеташ;

3) чакхдоах пачхьалкхен хьашташ лорадара, социалистически доалахьеи общественни порядоки лораяра, гражданий бокъонаши паргIатонаши Iалашъяран лораяран де дезараш;

4) СССР Конституце белгалдаьча доазонех пачхьалкхен кхерамзлеи мехка оборона низи Iалашбара де дезараш ду;

5) ССР Союзо оттаяьча порядкагIа РСФСР-о кхыча пачхьалкхенашца леладеча гIулакхий даькъана кулгалделга чакхдоаккх;

6) вIашагIйохк хиланза яргйоацаш хуле боахама, социально-культурни гIулакхашта йола РСФСР Министрий Советера комитеташ, керттера управленеш, кхыйола ведомстваш;

7) автономни республикай Министрий Советий балха лостам тел, тIахьожам лоаттабу, кулгалду халкъа депутатий краевой, областной, городской (республика доалахьарча городашка) Советий исполнительни комитетий балха.

Статья 126. Халкъа боахама кулгалделга Iалашдарца дувзаденна дошаши кхыдола пачхьалкхен доал дара дешаши къестадара йола РСФСР Министрий Совета массазара орган санна болх беш я РСФСР Министрий Совета Президиум, цунна РСФСР Министрий Совета Председатели РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхара заместителаши, заместителаши чу а боагIаш.

Статья 127. РСФСР Министрий Совето СССР-еи РСФСР-еи законодательни актай, СССР Министрий Совета соцамий, распоряженей ларда тIеи уж кхоачашъеши соцамаш ду, распоряженеш тел, уж кхоачашъелга вIаштIехь а доаккх, кхоачаш миша ю а хьеж. РСФСР Министрий Совета соцамаши распоряженеши РСФСР ерригача территоре тIа кхоачашъяьнза яргйоацаш я.

Статья 128. РСФСР Министрий Совета бокъо я ший компетенце доазонех долча дешашта дола автономни республикай Министрий Советий соцамаши распоряженеши чакх ца йоалийташ сецае, хIаьта иштта халкъа депутатий краевой, областной, городской (республика доалахьарча городашка) Советий исполнительни комитетийи автономни областий халкъа депутатий Советий исполнительни комитетийи решенеши распоряженеши юхаяха.

РСФСР Министрий Совета бокъо я РСФСР министерствай, Пачхьалкхен комитетий, ший карарча кхыча органий акташ юхаяха.

Статья 129. РСФСР Министрий Совето вIашагI а тох лостам а тел союзно-республикански республикански министерствай, РСФСР Пачхьалкхен комитетий, шийна кара йолча кхыча органий балха.

Союзно-республикански министерствашеи РСФСР Пачхьалкхен комитеташеи шоашта кара долча доал дара доакъошта кулгалду, е доакъошта юкъера доал делга чакхдоаккх, РСФСР Министрий Совета а иштта йоагI-йоагIача союзно-республикански министерства е РСФСР Пачхьалкхен Комитето яхар а деш.

Республикански министерствашеи РСФСР Пачхьалкхен комитеташеи шоашта кара долча доал дара доакъошта кулгалду, е РСФСР Министрий Совето яхар а деш доакъошта юкъе доал делга чакхдоах.

РСФСР министерстваши Пачхьалкхен комитеташи бехктокхаме я шоашта кара долча доал дара сферай балхаи уж дегIакхувларан; шоай компетенце доазонашка хьежжа СССР, РСФСР Законий, СССР Лакхехьарча Советеи цун Президиумеи РСФСР Лакхехьарча Советеи цун Президиумеи кхыйолча решеней, СССР Министрий Советеи РСФСР Министрий Советеи соцамийи распоряженейи, СССР йоагI-йоагIача Министерствайи Пачхьалкхен комитетийи актай ларда тIеи уж кхоачашъеши акташ арайоах, уж кхоачашъелга вIаштIехьа а доах, тохка а тохк.

Статья 130. РСФСР Министрий Советеи цун Президиумеи компетенци, цар балха порядок, РСФСР Министрий Совето пачхьалкхен кхыча органашца дIа-юха леладу гIулакхаш, хIаьта иштта РСФСР союзно-республикански республикански министерствайи Пачхьалкхен комитетийи перечень Конституце ларда тIа РСФСР Министрий Советах долча Законо белгалъеш я.

VI. АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН IАЬДАЛЕИ ДОАЛ ДАРЕИ ЛАКХЕРА ОРГАНАШ

Корта 15. АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ

Статья 131. Автономни республика пачхьалкхен Iаьдала лакхера орган я автономни республика Лакхехьара Совет.

Автономни республика Лакхехьарча Совета бокъо я СССР Конституце, РСФСР Конституце, автономни республика Конституце автономни республикага доал де дIаденна деррига дешаш къестаде.

Автономни республика Конституци тIаэцилга, цунна юкъе хувцамаш делга; автономни республика экономически социальнии дегIайоалаяра пачхьалкхен планаш, хIаьта иштта пачхьалкхен бюджет чIоагIъелга; цунна отчет тела органаш вIашагIйохкилга чакхдоаккх алхха автономни республика Лакхехьарча Совето.

Автономни республика законаш тIаэц автономни республика Лакхехьарча Совето.

Статья 132. Автономни республика Лакхехьарча Совето хорж Лакхехьарча Совета Президиум — автономни республика Лакхехьарча Совета массаза болх беш а ше беча берригача балхах цунна отчет телаш а йолеи Конституце оттадаьча доазонех сессешта юкъерча хана автономни республика пачхьалкхен Iаьдала лакхерча органа функции кхоачашъеш йолеи орган.

Автономни республика лакхехьарча Совета Президиума состави полномочеши белгалъю автономни республика Конституце.

Корта 16. АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКА МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Статья 133. Автономни республика Лакхехьарча Совето вIашагIйол автономни республика Министрий Совет — автономни республика правительство — автономни республика пачхьалкхен Iаьдала лакхера исполнительнии распорядительнии орган.

Автономни республика Министрий Совет автономни республика Лакхехьарча Совета хьалхашка бехктокхаме а цунна отчет телаш а я, хIаьта Лакхехьарча Совета сессешта юкъерча хана — ше отчет телача автономни республика Лакхехьарча Совета Президиума хьалхашка.

Статья 134. Автономни республика Министрий Совето СССР, РСФСР, автономни республика законодательни актай, СССР Министрий Совета, РСФСР Министрий Совета соцамийи распоряженейи ларда тIа а уж кхоачашъеш а соцамаш ду, распоряженеш тел, уж кхоачашъелга вIаштIехьдоах, мишта кхоачашъю хьеж.

Статья 135. Автономни республика Министрий Совета бокъо я ший компетенце доазонашка хьежжа халкъа депутатий районни, городской (республика (АССР) доалахьарча городашка) Советий исполнительни комитетий решенеши распоряженеши юхаяха.

Статья 136. Автономни республика Министрий Совето вIашагI а тох лостам а тел автономни республика министерствай, комитетий, цун карарча кхыча органий балха.

Автономни республика министерствашеи комитеташеи шоашта кара долча доал дара доакъошта кулгалду е доакъошта юкъера доал ду, автономни республика Министрий Совета санна РСФСР йоагI-йоагIача министерствай Пачхьалкхен комитетои яхар а деш.

VII. РСФСР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН IАЬДАЛЕИ ДОАЛ ДАРЕИ МОТТИГЕРА ОРГАНАШ

Корта 17. ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРА СОВЕТАШ

Статья 137. Краяшка, областашка, автономни областашка, автономни округашка, районашка, городашка, городашкарча районашка, поселкашка, юрташка пачхьалкхен Iаьдала органаш я йоагI-йоагIаш йола халкъа депутатий Советаш.

Статья 138. Халкъа депутатий моттигашкарча Советаша къестаду моттигера лоархIам бола деррига дешаш, пачхьалкхен юкъарча хьашташкеи Совета территоре тIа бахача гражданий хьашташкеи хьежжа, лакхагIа латтача пачхьалкхен органий решенеш чакхйоах, лохагIа латтача халкъа депутатий Советий балха кулгалду, республикански юкъарсоюзни лоархIам бола дешаш дувцача дакъа лоац, царех йола шоай предложенеш тел.

Халкъа депутатий Советаша шоай территоре тIа кулгалду пачхьалкхен, боахама, социально-культурни гIирсаш хьаллара; экономически социальнии дегIаахара планаши моттигера бюджети чIоагIъю; шоашта кара йолча пачхьалкхен органий, предприятей, учреждений, организацей балха кулгалду; законаш кхоачашделга, пачхьалкхени общественнии порядок, гражданий бокъонаш лораелга Iалашду; мехка оборонни низ чIоагIбара новкъостал ду.

Статья 139. Халкъа депутатий моттигашкарча Советаша шоай полномочешка хьежжа цар территоре тIа экономически социальнии дегIаахар Iалашду; цун территоре тIарча лакхагIа латтача органий карарча предприятеша, учреждениеша, организацеша законаш кхоачашдара тIахьожам лоаттабу; лаьтта ледадара, Iалам лорадара, гIишлои, къахьегама кхоачамех пайда эцара, халкъа эша товараш хьадара, социально-культурни, бытовой, бахача наха гIулакх дара кхыча а даькъерча цар балха лостам тел, тIахьожам лоаттабу.

Статья 140. Халкъа депутатий моттигашкарча Советаша решенеш тIанйю ССР Союза, РСФСР, автономни республика законодательства шоашта еннача бокъонашка хьежжа.

Моттигашкарча Советий решенеш кхоачашъе декхарийла я Совета территоре тIа мел йола предприятеш, учреждениеш, организацеш, хIаьта иштта гIулакхаш тIара нахи гражданаши.

Статья 141. Халкъа депутатий краевой, областной Советий, автономни областийи автономни округайи Советий, халкъа депутатий районни, городской, городашкарча районий Советий сессеш гулъю цар исполнительни комитеташа шера йиънел кIезигагIа йоацаш.

Халкъа депутатий поселкайи юртийи Советий сессеш гулъю цар исполнительни комитеташа шера ялхнел кIезигагIа йоацаш.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий бокъо я сессешка ССР Союза, РСФСР, автономни республика законодательства шоай кара дIаденна моллагIа дешаш дувца а къестаде а. Алхха сессешка дувцаш а къестадеш а долча дешай перечень оттаю халкъа депутатий моттигашкарча Советий хьакъехьарча ЗаконегIа.

Статья 142. Халкъа депутатий моттигашкарча Советаша депутатех хьахорж моттигашкарча Советашта чудоагIа дешаш хьалххагIе дувцара а кийчдара а йола, хIаьта иштта Советий решенеш кхоачашъяра, пачхьалкхен органий, предприятей, учреждений, организацей балха тIахьожам лоаттабара йола массазара комиссеш.

Моттигашкарча Советий массазарча комиссей рекомендацеш къоастае декхарийла я йоагI-йоагIаш йола пачхьалкхени общественнии органаш, предприятеш, учреждениеш, организацеш. Къоастаярах хьахинначун е де лаьрхIачун хьакъехьа комиссешка хоам бе беза оттаьча ханна.

Статья 143. Халкъа депутатий лакхехьа латтача моттигашкарча Советаша, законагIа оттаьча полномочешка хьежжа кулгалду лохехьа латтача Советий балха.

Лакхехьа латтача моттигашкарча Советий бокъо я лохехьа латтача Советийи цар исполнительни комитетийи акташ, нагахьа санна законагIа йоагIгIача тайпара еце, уж юхаяха.

Корта 18. ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНИ КОМИТЕТАШ

Статья 144. Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительнии распорядительнии органаш я депутатех цар укх составагIа: хоржаш йола исполнительни комитеташ; председатель, председатела заместителаш, секретарь, членаш.

Исполнительни комитеташ шера цхьаннел кIезигагIа йоацаш отчет тела езаш я шоаш херджача Советашта, хIаьта иштта къахьегама коллективайи гражданаш бахача моттигашкарчеи собранешка а.

Статья 145. Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитеташ юкъарчал доацаш отчет тела езаш я уж херджача Совета а лакхагIа латтача исполнительни распорядительни органа а.

Статья 146. Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитеташа шоаш херджача Советий, лакхехьа латтача пачхьалкхен Iаьдалеи доал дареи органий решеней ларда тIа кулгалду йоагI-йоагIача Советий территоре тIарча пачхьалкхен, боахама, социально-культурни гIишлош хьалъяра.

Исполнительни советаша гулъю Советий сессеш, лостам тел Советий массазарча комиссей балха; шоай полномочеш кхоачашъяра депутаташта новкъостал ду; Советийи лакхехьа латтача пачхьалкхен органийи решенеш, хIаьта иштта харжархой наказаш кхоачашделга вIаштIехьдоаккх; шоашта кара йолча доал дара органашта кулгалду.

Статья 147. Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитеташа шоай компетенцега хьежжа решенеш тIа а ийю распоряженеш а тел.

Статья 148. Халкъа депутатий лакхехьа латтача Советий исполнительни комитетий бокъо я халкъа депутатий лохехьа латтача Советий исполнительни комитетий решенеши распоряженеши юхаяха.

Статья 149. Халкъа депутатий моттигашкарча Советий полномочеш чакхъяьлча исполнительни комитеташа шоай полномочеш лелаю керда херджача халкъа депутатий Советаша исполнительни комитеташ харжжалца.

Статья 150. Исполнительни комитетий отделаши управленеши вIашагIъехк халкъа депутатий краевой, областной Советаша, автономни областий, автономни округай халкъа депутатий советаша, районни, городской, городашкарча районни халкъа депутатий Советаша, хIаьта ший балха тIехь Советашеи цар исполнительни комитеташеи санна йоагI-йоагIача лакхехьа латтача пачхьалкхен доал дара органаша яхар а деш.

Халкъа депутатий Советий исполнительни комитетий отделийи управленейи перечень, уж вIашагIйохкара порядок оттаю ССР Союзеи РСФСР-еи законодательство.

(Инстедоалар 4-ча оагIо тIа).

ПРОЕКТ

Российски Советски Социалистически Федеративни Республика
КОНСТИТУЦИ (Керттера Закон)

VIII. РСФСР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНОИ ДЕГlАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН. РСФСР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТ

Корта 19. РСФСР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНОИ ДЕГlАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН

Статья 151. РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхен план СССР экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхен бlарччача плана чудоагlа дакъа да.

РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра перспективни текущи планаш кийчъю СССР халкъа боахам дегlабоалабара керттерча декхарашкен лостамашкен хьежжа, хlаьта республика территоре тlа экономически социальнои комплексни дегlаухилга lалашдара тlаерзаяь а я.

Статья 152. РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра паччахьалкхен плано белгалду экономикан социально-культурни гlишлони даькъера декхараш, чулоац РСФСР территоре тlарча халкъа боахамен экономически районийн доакъош дегlадоаладара комплексни программаш, цунна чуйоагlа министерствай, Паччахьалкхен комитетий, паччахьалкхен доал дара кхыча органий планаш, автономни республикаш, краяш, областаш ,автономни областаш, республика карара городаш экономически социальнои дегlайоалаяра планаш.

Статья 153. РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхен план кийчъю РСФСР Министрий Совето, паччахьалкхен юкъарча декхарашка хьежжа, РСФСР министерствай, Паччахьалкхен комитетий, паччахьалкхен доал дара кхыча органий, автономни республикай Министрий Советий, халкъа депутатий моттигашкарча Советий, общественни организацей, предприятей, учреждеией организацей коллективай, хlаьта иштта СССР министерствайи ведомствайи предложенеш чоте эцаш. РСФСР Лакхехьарча Совете хьажийта дlачу а ду.

Статья 154. РСФСР Лакхехьарча Совето РСФСР Министрий Совета докладагlен РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни кхычен Массазарча комиссей заключенеегlен ювца а ювц чlоагl а ю РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхен план.

Статья 155. РСФСР Министрий Совето вlаштlехьдоакх РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъелга, халкъа боахаме планови дисциплина чlоагlъяра де мел дезар а ду.

Статья 156. РСФСР экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхен планаш кхоачашъяра хьакъехьарча отчеташка хьожа а хьож чlоагl а ю РСФСР Лакхехьарча-Совето. Планаш кхоачашъяра юкъара хьокхамаш кепатох массанена дlадовзийтара.

Корта 20. РСФСР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТ

Статья 157. РСФСР Паччахьалкхен бюджет СССР Паччахьалкхен бlарччача бюджета чудоагlа дакъа да.

Статья 158. РСФСР Паччахьалкхен бюджето вlашагlтох РСФСР республикански бюджет, автономни республикай Паччахьалкхений бюджеташ, моттигашкара бюджеташ.

Статья 159. РСФСР Паччахьалкхен бюджета доходаши расходаши РСФСР республикански бюджета, автономни республикай Паччахьалкхений бюджеташта, моттигашкарча бюджеташта юкъе дlанийсъяр белгалдаь да РСФСР, автономни республикай, РСФСР халкъа депутатий моттигашкарча Советий бюджетий бокъоний хьакъехьарча Законацеи РСФСР кхыча законодательни акташцеи.

Статья 160. РСФСР Паччахьалкхен бюджет РСФСР Министрий Совето СССР-и РСФСР-и экономически социальнои дегlайоалаяра Паччахьалкхений планий, СССР Паччахьалкхен бюджета ларда тlа кийч ю, хlаьта РСФСР Лакхехьарча Совето РСФСР Министрий Совета докладагlеи РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетнии кхычеи Массазарча комиссей заключенеегlеи чlоагl а ю.

Статья 161. РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьара отчет чlоагlъю РСФСР Лакхехьарча Совето. Бюджет кхоачашъяра юкъара хьокхамаш кепатох массанена дlадовзийтара.

IX. ПРАВОСУДИ, АРБИТРАЖ, ПРОКУРОРСКИ ТlАХЬОЖАМ

Корта 21. СУДИ АРБИТРАЖИ

Статья 162. РСФСР правосуди кхоачашъер алхха суд я.

РСФСР судаш я: РСФСР Лакхехьара Суд, автономни республикай Лакхехьара Судаш, краяй, областий, городий судаш, автономни областий судаш, автономни округай судаш, районий (городий) халкъа судаш.

РСФСР судий болх вlаштlехьбоаккхилгеи цун порядоки белгалъю ССР Союзеи РСФСР-еи Законашца.

Статья 163. РСФСР ерригa судаш вlашагlъехк судахойи халкъа заседателаши харжара хьисапе.

Районий (городий) халкъа судий халкъа судахой хорж района (города) гражданаша массане а дакъа лоацача, духхьаларча, нийсача харжара бокъонах, къайлагlа кхаж а тосаш, пхе шера. Районий (городий) халкъа судий халкъа заседателаш хорж уж болх беш е бахаш болча моттигашка гражданий собранешка гуччахьа голосовани а еш шин шераи ах шераи.

Лакхагlа латта судаш хорж халкъа депутатий йоагl-йоагlача Советаша пхе шера.

Судахойи халкъа заседателаши харжархошта е уж хержача органашта хьалхашка бехктокхаме ба, царна отчеташ телаш а законо оттаяьча порядкагlа цар юхабеха йиш йолаш а ба.

Статья 164. РСФСР Лакхехьара Суд РСФСР эгтара лакхера судебни орган я, хlаьта иштта РСФСР судий судебни балха тlахьожам лоаттабеш а я.

РСФСР Лакхехьара Суд хорж РСФСР Лакхехьарча Совето, председатель, цун заместителаш, членаш, халкъа заседателаш чу а богlаш.

Статья 165. Ерригача судашка дувцаш дола граждански уголовни дешаш коллегиально дувц; хьалхарча инстанцерча суде — халкъа заседателаша дакъя лоацаш. Правосуди чакхйоаккхача хана судахочун мел йола бокъонаш йолаш ба халкъа заседателаш.

Статья 166. Судахойи халкъа заседателаши шоай лоlаме ба, алхха Законо яхар мара де лезаш а бац.

Статья 167. РСФСР-е правосуди чакхйоакх Законаи судаи хьалхашка гражданаш цхьатарра бокъонаш йолаш хиларца.

Статья 168. Ерригача судашка дешаш гуччахьа дувц. Суда къайлача заседане дешаш дувца йиш яц. Законо оттаьча бокъонагlа мара цу хана судопроизводства ерригa бокъонаш а лелаеш.

Статья 169. Бехкечоа защита е бокъо лу.

Статья 170. РСФСР судопроизводство лелаю эрсий меттала, автономни республика, автономни областа, автономни округа меттала, е цу моттиге бахача пахах дукхагlбарий меттала. Дувцача деша юкъе дакъа лоацаш болча, судопроизводство лелаеш бола мотт ховш боацача наха деша материалаш йиззa йовза, переводчикага гlолла суда гlулакхашка дакъа лаца бокъо а наьна меттала суде къамаьл де бокъо а лу.

Статья 171. Зулам даьд аьнна цхьаккха сага бехк бе а, хlаьта иштта уголовни бехктокхаме оза а йиш яц суда приговорагlеи Законага хьежжаи мара.

Статья 172. Гражданаштеи организацештеи юридически новкъостал дара болх беш я адвокатий коллегеш. Законадательствагlа доагlаш дале гражданашта мах боацаш ду юридически новкъостал.

Адвокатура болх вlаштlехьбаккхари цун порядоки ССР Союзеи РСФСР-еи законодательства белгалъю.

Статья 173. Граждански уголовни дешаех йолча судопроизводстве дакъа лоацийт общественни организацейи къахьегама коллективайи викалашка.

Статья 174. Предприятешта, учреждеиешта, организацешта юкъера боахама хьакъехьара къовсамаш къестаделга чакхдоах Паччахьалкхен арбитража органаша шоай компетенцега хьежжа.

Корта 22. ПРОКУРАТУРА

Статья 175. Ерригача министерстваша, Паччахьалкхен комитеташи ведомстваши, предприятеша, учреждеиеши организацеши, халкъа депутатий моттигашкарча исполнительни распорядительнии органаша колхозаша, кооперативни кхыча общественнии организацеша, гlулакхаш тlарча наха, хlаьта иштта гражданаша РСФСР территоре тlа законаш нийсен цхьан тайпаре кхоачашдара лакхера тlахьожам лоаттабелга юкъарчал доацаш СССР Генеральни прокуроро, цунна карарча РСФСР прокуроро, лохехьа латтача прокурораша кхоачашдеш да.

Статья 176. РСФСР прокурор, автономни республикай, краяй, областий, автономни областий прокурораш СССР Генеральни прокуроро хьежабу.

Автономни округай, районий, городий прокурораш РСФСР прокуроро хьежабу, СССР Генеральни прокуроро чlоагl а беш.

Статья 177. РСФСР прокурорен лохагlа латтача берригача прокурорийн полномочей ха — пхи шу.

Статья 178. Прокуратура органаша шоай бокъонаш кхоачашъю цхьаккха тайпара моттигашкарча органашка хаьтта хlама а доацаш, алхха Генеральни прокурора мара кара а йоацаш.

X. РСФСР ГЕРБ, БАЙРАКХ, ГИМН, СТОЛИЦА

Статья 179. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Паччахьалкхен герб я цlеча фона тlа маьлха зlанарашка «РСФСР», «Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!» яхa йоазув тlадола кlи канаш гонахьа латтача марсен жlовнен сурт. Герба тlа лакхехьа — пхи са бола седкъа.

Статья 180. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Паччахьалкхен байракх я хьалкхоабача гlажа юххе гlолла байракха дlоахала бархlагlа дакъа шорал дола сийрда сийна оасилг бодаш нийса саьнаш долча цlеча кlадах яь. Аьрдехьарча лакхерча саьнга дошо марсеи жlовни, цар тlа дошо гома юкъе боалла пхи са бола цlе седкъа а тlалатташ. Байракха шорали дlоахали вlаши нийсдича укх тайпара да — 1:2.

Статья 181. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Паччахьалкхен гимн РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо чlоагlъю.

Статья 182. Российски Советски Федеративни Социалистически Республика столица город Москва я.

XI. РСФСР КОНСТИТУЦИ ЛЕЛАРИ ХУВЦАРА ПОРЯДОКИ

Статья 183. РСФСР ерригa законаши паччахьалкхен органий кхыйола акташи араювл укх Конституце ларда тlа а укханга хьежжа а.

Статья 184. РСФСР Конституци хувцар РСФСР Лакхехьарча Совета решенех хулаш да, РСФСР Лакхехьарча Совета беррригача депутатий кхаь дакъах шин даькъал кlезигагlа боацачар тlайийпача.

Кхоана — жилищно-коммунальни боахамеи бахача наха бытовой гlулакхаш дечеи болхлой Ерригсоюзни Ди

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Кхоана жилищно-коммунальни боахама болхлошца цхьана шоай цlей дездеш хургба бахача наха бытовой гlулакхаш деча предприятей къахьегамхой а. Парте XXV-ча съезда исторически решенеша, дерригача халкъо шерра йийца а йийца тlайийцача СССР кердача Конституце керттерча положенешеи статьяшеи белгалдаьд советски наьха вахара хьалаш массе оагlорахьара халдаиза дегlаухаргхилар. Из беркате декхар кхоачашдеча лоархlаме моттиг дlалоац вай хана бlарча индустри а хинна дlаэхтача бахача наха бытовой гlулакхаш деча системо.

Укх деношка тха корреспондент вlашагlкхийттар Нохч-Гlалгlай АССР бахача наха бытовой гlулакхаш деча министерства бытовой гlулакхаш делга вlаштlехьдоахача отдела начальникаца А. А. САЛАМОВЦА. Лохе оаха кепатох шоай министерствана чуйоагlача предприятешеи организацешеи беча балхах цо дийцар.

Вай мехка чlоагlа йоакхо ю бытовой гlулакхаш ду система халдаиза дегlакхувлара. Хlана аьлча, новкъостя Леонид Ильич Брежнева белгал ма-даххара, из дикагlа вlаштlехьъяккхарга, шоай гlулакх довзаш а из дезаш я болча нахаца чlоагlъярга хьежжа лакхлу вай бытовой хьалаш, дикагlа вlаштlехьъяккха торо хул къахьегамхой салаlари цар мукъа йола хан.

Индустриальни ларда тlа хьаяь йолча пхи миллион совгlча саго къахьегаш йолча бытовой гlулакхаш деча вай мехкарча системо духхьал укх тlехьарча итт шера кхозза совгlа алсамбаьккхаб ше деча гlулакхий боарам, хlаьта юрташка цу тайпара гlулакхаш дукха хlама ца эшаш пхезза дукхагlа даьд.

Шоашта хьалхашка латтача дехкарех лоархlабала гlертан къахьег Нохч-Гlалгlайчен бытовикаша а. «Юбилейни шера — хьинаре къахьегам!» яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржаяьча министерствана чуйоагlача предприятей коллективаша соахкарча шера план кхоачашйир 26-ча декабре. Планагlа доагlачул совгlа бахача наха 207 эзар сома дир тайп-тайпара бытовой гlулакхаш. Республике вахача хlара сага 11 соми 18 кепиги мах бола заказаш кхоачашдаьд оаха. Иштта тlехккоачашъяьй укх шера хьалхарча шин бетта планаш а.

Болх тоабе торо лу керда техники технологии производствана юкъехкувларо, дукхача процессашта механизаци яро. Иштта, соахка ткъаь ателье, мастерске, цехе караерзаяьй продукци арахецара толашагlйола методаш. Хlаьта модай цlагlен № 1 йолча ательеи балха юкъейоалаяьй продукце дикала тlахьожам лоаттабу система.

Тхоай балха керттерча доакъоех лоархl оаха юрташка бахача наха деча бытовой гlулакхий боарами дикали лакхъелга. Лаьрххlа из кхоачашдар дукхъа районашка долаш долча быта цlеношка вlашагlъехкай дlа-хьа лела бригадаш. Царна чубоагlа телерадиоаппаратурана, бытовой прибораштa ремонт ю мастераш, кога гlирс тоабераш, хlамаш тегараш, парикмахераш, кхыбараш.

Уж дlа-хьа лела бригадаш бетта шозза-кхозза, ух стационарни бытовой пункташ йоацача, гаьна ухказа зlамигача юрташка. Цига цар кхоачашду дукха тайп-тайпара кагий ремонтни балхаш. Хlаьта цу метте-тоае йиш йоаца хlама, тlехьагlа тоа а яь юхаяхьаргйолаш, шоашца дlахьу. Иштта бригадана чубоагlача наха нийду барзкъа, пазата хlама с кога гlирс заказчика ловччя тайпара тегара дола заказаш. Цул совгlа, дlа-хьа лела бригадаш кхашкара балхаш сихленнача хана цига къахьегаш боахкачарна бытовой гlулакхаш де кастkаста ух кхай тlарча станашка, хьайбай фермашка.

Хlана вай республике болх беш я цу тайпара 55 бригадеи бахача нахагара заказаш хьанийлу 13 комплексни пункти.

Хlаьта укх шера цу тайпара пункташ колхозийи совхозийи центральни усадьбашка хьа а еллаш 50-нега дlакхоачае лаьрхlад. Иштта юрташка хьаделларгда быта керда 5 цlа.

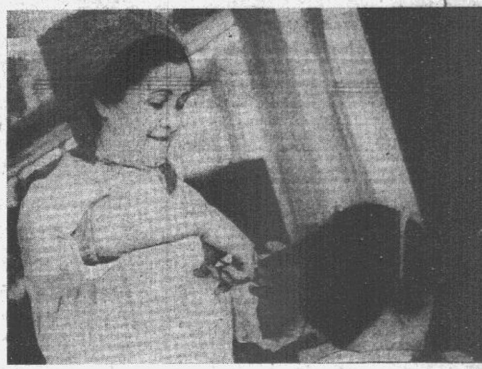
Цхьабакъда юрташка бахача наха бытовой гlулакхаш делга тоадара тайп-тайпара новкъарленаш нийслу. Царех да, масала, комплексно-приемни пункташ хьаеллара йоакхо е тхо саина хlана бац аьнна декхарийла болча цхьалолча боахамий кулгалхоша цу пункташта лаьрхlа помещенеш хьакъоастна яр. Иштта кхоачамбоацарех да цхьаькха а. Тхона цкъаза низткъала мара коравагlац юрта болх бе раьза вола парикмахер, портной, кога гlирс тоабер е кхывар. Хlаьта уж профессеш lомае а уж балхаш шоаш бахкача моттигашка де а раьза хургбола нах хьалахара тхона кlезига новкъостал ду моттигерча органаша, комсомола райкомаша.

Цу гlулакха лоархlам кхетабе атта хургда укх пятилетка Нохч-Гlалгlайчене бахача наха бытовой гlулакхаш дара боарам юкъара дlалаьрхlача шозза гарггеи хlаьта юрташка кхозза гарггеи алсамбаккха лаьрхlа хилар теркалдича. Аьлча кхоачам бя вай республика 500 совгlа саг мел вахача моттигашка быта цlеноши комплексно-приемни пункташи хьаелла лаьрхlалга. Цулухьа хlанзе а йоакхо е еза дог а лазаш, шоай балха лоархlам кхета а беш пига къахьегаргдола нах кийчбара.

Шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш дика кхета а деш, шоай цlейна башха-дика толамаш дахарца накъабаьхкаб тха система болхлой, дукхача предприятей бlарчча коллективаш. Иштта, министерства предприятешта юкъе иттлагlча пятилетка кхоалагlча шера яьржача социалистически яхье хьалхалатташ хьайоагlа «Чечингремстройбыт» объединене, кога гlирса ремонт яран из тегаран фабрика, «Чечингтелерадиобыттехника», «Чечингбыттехника», «Чечингхимчистка» объединеней, Урус-Мартановски, Сунженски; кхыйолча райбыткомбинатий коллективаш.

Цига а кхыйолча предприятешка а хьаьнала къахьегарца белгалбаьннаб хlамаш тегараш П. И. Строганова, М. Даейтова, закройщица К. А. Тарамова, телерадиомеханикаш К. Г. Товодян, В. Т. Доцюк, сварщикаш О. С. Пугоев, А. Вартаньян, дуккха кхыбараш.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмос дегаш ураоттадаь бола республика бахача наха бытовой гlулакхаш деча система болхлоша де мел эшар дергда шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдарв.

«Локон» яхача № 16 йолча кхалнаьха парикмахерске болх беш я парикмахер, коммунист Холохоева Ювнаса Хьалимат.

Дика ховши безаши лелабу цо кхалнаха чlоагlа эшаш бола ший хьаьнала болх. Кхалнах чlоагlа раьза хургболаш, царна хозахетаргйолча бесса, цар юхь-сибатаца товргйолча бесса тоаю, нийсъю Хьалимата ше йолча енача кхалсага-прическа.

Кулгалхошта, новкъосташта, клиенташта езаш, цар лоархlаш, сийдеш болхло я Холохоева. Тlехдика кхоачашду цо хьалхашка латта декхараш, къахьегаме дика толамаш доахаш чакхдаьккхад дlадаха шу а укх шера хьалхара шин бутт а.

Общественни вахаре а дакъа лоац Хьалимата. Дика кхоачашду цо ший агитатора, профсоюза цехови комитета члена декхараш.

СУРТА ТlА: Х. Ю. Холохоева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 март

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — lуйранара гимнастика. 8.55 — «Выставка Буратино». 9.25 — «Дай-ноаной, шоа ва!». 9.55—«lуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.25 — «Дикагlа дола товараш — дукхагlа». 10.55 — Н. Островский. «Творчества оагlоаш». 11.45 — «Халкъа ашараш». Концерт. 12.00 — «Музеешкеи выставочни залашкеи гlолла». 12.30 — «Унахцlено». lилмаи - популярни программа. Передача дlахьу лоро Ю. В. Беликовас. 13.15 — «Артиста никъ» яхача фильма-концерта премьера. 14.00 — Хоккех йола СССР чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Крылья Советов», Ленина цlерагlча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Интервидени. Перерывагlа — «Спортлото» тираж. 16.15 — «Доттагlал». Телевизионни журнал. 16.45 — Берашта дола фильм. «Са да капитан ва». Художественни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — «Бlаргагушдар — теша халадар». Передача дlахьу профессора С. П. Капица. Интервидени. 19.30 — Москве хиннача балета артистий дунен халкъашта юкъерча 3-ча конкурса хьакъехьа дола «Халхарий меттаца» яха документальни фильм. 20.20 — Мольера цу цlерах йолча комедех йола «Ца воалаш саг йоалаяра» яхача телевизионни спектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР халкъа артиста, композитора М. Блантера произведенешцара концерт. П. И. Чайковске цlерагlча концертни залера передача. Йистеьача — кердадараш.

II ПРОГРАММА

14.05 — «Дерригa хар лов сона». Киножурнал. 14.15 — «Хlара дийнахьа кхоачашде деза гlулакхаш». Жилищно - коммунальни боахамеи наха бахача эша гlулакхаш дечеи болхлой Денга. 14.40 — Концерт. 15.10 — «Автомобилех лоралe». Художественни фильм. 16.30 — ДСО а ведомствий а сборни командашта юкъера нек дарах йола Нохч-Гlалгlай АССР чемпионат. 17.30— «ТАНИ» — сакъердамерча lилмай телевизионни академи. «Вайна гонахьара хозадар». Передача дlахьу Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университета профессора В. Б. Виноградова.

19 март

I ПРОГРАММА

ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНИ БОАХАМЕИ БАХАЧА НАХА БЫТОВОЙ ГlУЛАКХАШ ДЕЧЕИ БОЛХЛОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ.

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Зарядка е дlаоттa. 8.55 — «Канателе» яхача Карельски АССР Паччахьалкхен ансамбла концерт. 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гlулакх жеш ва!». 11.00 — «Воккхача сага Всеведа доше кхочо». Художественни фильм. «Барандов» (Чехословаки). Дlадолалуш къамаьл ду РСФСР халкъа артистка Леонтьевойс. 12.30 — Музыкальни киоск. 14.00 — Ослора цьамаи театра «Гедда Габлер» яхача фильма-спектакла премьера. Автор Г. Ибсен. 16.25 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». Интервидени. 17.00 — Тахан жилищно-коммунальни боахама а наха бахача эша гlулакхаши хьашташи кхоачашдеча а болхлой Ди да. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва РСФСР жилищно - коммунальни боахама министр С. М. Бутусов. 17.15 — Шун письмоех йола музыкальни программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.35 — «Киноникъбара клуб». Передача дlахьу журналиста О. К. Игнатьева. 19.35 — Экрана тlа кинокомеди я. «Аьттув баьина джентельменаш». Художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Фестиваташ, конкурсаш, концерташ». Передача дlахьу Армянски ССР халкъа артиста, профессора М. И. Тэрнана а музыкальни комментатора О. Доброхотовас я. 22.35 — СССР халкъий 4-ча lанарча спартакиаде. Свердловскера передача. Йистеьача — кердадараш.

II ПРОГРАММА

12.00—ДСО я ведомствай а сборни командай нек дара йола Нохч-Гlалгlай АССР чемпионат. 16.15 — «Школьни вахар». Пионераштеи дешархоштеи йола передача (нохчий меттала). 16.45 — «Зlамига концерт». Фильм. 16.55 — «Юртарча клуба балха деношэ» (нохчий меттала). 17.40 — «Кьахат юхади деза адрес» яхача Алексина пьесах йолча телевизионни спектакла премьера.

20 МАРТ.

I ПРОГРАММА.

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — lуйранара гимнастика. 9.10 — Берашта долу фильм. «Са да капитан ва». Художественни фильм. 10.20 — «Бlаргагушдар — тешахадалар». Передача дlахьу профессора С. П. Капица. 15.00 — «Лоралелаш, цlи». Кинопрограмма. 15.40 — «Звездочет». Телевизионни журнал. 16.25— «Вай сомий беш». 17.05 — «Тында: дие шу дlадаьиначул тlехьагlа» Телевизионни очерк. 17.30 — «Стихаш ешаш». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Дерригa хар лов сона». Киножурнал. 18.25 — «Кхоалагlа шу — хьинаре къахьегама шу». Передачана юкъе дакъа лоацаш ва Казахстана Компарте Кънлбаседа — Казахстански обкома хьалхара секретарь В. П. Демиденко. 19.10 — «Операца вlашагlкхетар». М. Мусоргский. СССР Паччахьалкхен Академически Доккхача театра «Борис Годунов» яха спектакль. Дlайолалуш къамаьл ду музыкальни композитора С. Виноградовас. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР Паччахьалкхен Академически Доккхача театра «Борис Годунов» яха спектакла дlахоахьар. Йистеьача — кердадараш.

II ПРОГРАММА.

18.00 — Къьаиара бойнапаш дага лаьца» яха телевизионни документальни фильм. 18.15 — «Нохч-Гlалгlайчу гlолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — КПСС Центральни Комитета 1977 шера декабрьски Пленума соцамаш кхоачашде! «Кердача толамашка» (нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55— «0-2 ладувгlаш я». 19.15 — «Тамашийна ала». Телевизионни документальни фильм. 19.35 — «Марша доагlалда шо» яха кагирхошта йола передача (нохчий меттала). 20.10 — «Октябро хьадаьр» яха документальни фильм.

РАДИО

18 март

6.30 — «Органически удобренеех дикагlа пайда эцар». Советски районера передача (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25— «Къонал» яха радиовыпуск. 13.00— Петропаловская яхача станица культура Цlен хора концерт. 13.40 — «Кlарихал» яха сатирически журнал (гlалгlай меттала). 14:30— «Ханаца гlа боахаш». Арсанукаева творчествах йола Гайтукаева беседа. 16.00 — «Хьона да. Даьхе, салтечун дег!» (гlалгlай меттала). 16.30 — «Нохч - Гlалгlай поэзи ашарашца» яхача циклацара передача (гlалгlай меттала).

19 март

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — «Шоана дукхаезза ашараш». 11.00 — «Литературни Нохч-Гlалгlайче» (нохчий меттала). 15.15 — «Цlе сийгаш» (гlалгlай меттала). 15.45 — Кlирандийнахьара ашарий программа. 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «Иллеца доттагlал дlараштa дола концерт» (нохчий меттала).

20 МАРТ.

9.15 — «Урдув эцар дlайхача замах хюедиса, зуламе гlулакх да». Беседа (гlалгlай меттала). 9.30 — «Нохчий художественни проза ларда елларaш». Филологически lилмай кандидата Тасуевой беседа (нохчий меттала). 9.45 — «Тlехьабусараш боацаш болх бар». Кога - гlирс беча а тоабеча а Грозненски фабрикера передача (нохчий меттала). 16.00 — «Микрофона хьалхашка Нохч - Гlалгlай телевиденеи радиои инструментальни ансамбль» (нохчий меттала). 16.25 — «Коммунисти хал» яха радиожурнал. 16.45 — «40 лет Октября» яхача совхоза хьайбай комплекс хьалъеча (гlалгlай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала). 19.30 — «Кагирхой вахар» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гlоллеи Грознеи кlезиг-дукха моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12—17, Грозне 14—16 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш моркхаш йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана +1 —4, дийнахьа +8 +13 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактбра — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ02078. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 2119.